

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Lukáš Mrázek

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce
Úloha obhájce v dokazování

Plzeň 2012

Lukáš Mrázek

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Úloha obhájce v dokazování

Zpracoval: Lukáš Mrázek

Studijní program: Právo a právní věda

Obor: Právo

Vedoucí práce: JUDr. Jan Kocina Ph.D.

Pracoviště: Katedra trestního práva

V Plzni 2012

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil veškeré prameny, z nichž jsem pro svoji práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2012

.....

Lukáš Mrázek

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych poděkovat panu JUDr. Janu Kocinovi Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za odborné vedení, za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování této diplomové práce.

Lukáš Mrázek

Obsah

Úvod	9
1 Dokazování obecně	11
1.1 Dokazování v trestním řízení	11
1.2 Vybrané pojmy z trestního řádu.....	12
1.2.1 Osoba, proti které je vedeno trestní řízení	12
1.2.2 Procesní strana	13
2 Důkazy	14
2.1 Základní zásady důkazního práva	15
2.1.1 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností	15
2.1.2 Zásada presumpce nevinny - §2 odst. 2 trestního řádu (negativní vyjádření)	15
2.1.3 Zásada bezprostřednosti a ústnosti	16
2.1.4 Zásada volného hodnocení důkazů § 2 odst. 6 trestního řádu	16
2.1.5 Zásada přiměřenosti -§ 2 odst. 4 trestního řádu.....	16
2.1.6 Zásada vyhledávací - § 2 odst. 5 trestního řádu.....	16
3 Činnost obhájce v jednotlivých stádiích trestního řízení.....	19
3.1 Obecně o trestním řízení	21
3.2 Dokazování v přípravném řízení	22
3.2.1 Předprocesní fáze – podání vysvětlení.....	22
3.2.2 Vyšetřování.....	25
3.2.3 Zkrácené přípravné řízení.....	28
3.3 Předběžná obžaloba	28
3.4 Hlavní líčení	29
3.4.1 Příprava hlavního líčení	31
3.4.2 Zahájení hlavního líčení.....	31
3.4.3 Dokazování a obhajoba obžalovaného v hlavním líčení.....	32
3.4.4 Výpověď obžalovaného	32
3.4.5 Výslech svědků	34
3.4.6 Závěr hlavního líčení.....	39
3.5 Dokazování v odvolacím řízení	40
3.6 Dokazování ve vykonávacím řízení.....	42
3.7 Odklony v trestním řízení	42

3.7.1 Řízení proti mladistvému.....	43
3.7.2 Řízení proti uprchlému	47
3.7.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání.....	48
3.7.4 Narovnání	48
3.7.5 Řízení před samosoudcem	49
3.7.6 Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu	51
4 Důkazní prostředky.....	52
4.1 Výpověď obviněného a obžalovaného	52
4.2 Výpověď svědka.....	53
4.3 Odborné vyjádření a znalecký posudek.....	54
4.3.1 Odborné vyjádření.....	54
4.3.2 Znalecký posudek	55
4.4 Ohledání	55
4.4.1 Ohledání osoby.....	56
4.4.2 Ohledání věci	56
4.4.3 Ohledání místa činu.....	56
4.5 Důkaz věcný a listinný	57
5 Některé zvláštní způsoby dokazování	59
5.1 Konfrontace.....	59
5.2 Rekognice	60
5.3 Vyšetřovací pokus.....	61
5.4 Rekonstrukce.....	62
5.5 Prověrka na místě.....	63
6 Následky porušení zákona při dokazování	64
7 Dele lege ferenda	67
8 Závěr	69
9 Resumé	71
Seznam literatury a zdrojů	72
Přílohy:	75

Úvod

České trestní právo řadíme do systému práva veřejného. Dělí se na trestní právo materiální-hmotné, které říká co je trestným činem a stanovuje za něj sankci a trestní právo formální-procesní, které upravuje trestní řízení.

Trestním řízením se rozumí zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů podílejících se na tomto postupu, jehož cílem je zjištění trestného činu a jeho pachatele, vynesení spravedlivého rozhodnutí o vině, trestu a nápravném opatření, případně o nároku poškozeného na náhradu škody, jakož i výkon těchto rozhodnutí.

Tento postup se skládá se z několika fází, v nichž ne všechny musí vždy nastat. Mezi fáze trestního řízení řadíme přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení (řádné, mimořádné) a řízení vykonávací. Společné pro všechny tyto fáze je dokazování.

V trestním řízení se zejména dokazuje to, zda se skutek stal, zda jej spáchal obviněný, případně za jakých pohnutek. Rovněž se dokazují skutečnosti, mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu, osobních poměrů pachatele, umožňující stanovení následku a výše způsobené škody, bezdůvodného obohacení, které vedly k trestné činnosti nebo jí umožnily. V českém trestním právu, resp. trestním řízení platí, že důkaz může navrhnout, vyhledat nebo předložit každá ze stran řízení.

Jako důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění dané věci, především výpověď obžalovaného, svědků, dále znalecké posudky, věci či listiny. Trestní řád upravuje taktéž zvláštní důkazní prostředky, mezi které patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus rekonstrukce a prověrka na místě.

Pro osoby je setkání s trestním právem většinou nejhorším zážitkem v životě. Není třeba rozlišovat, zda za to může osoba sama nebo někdo jiný. V takové situaci bude potřeba někoho, kdo jim pomůže se lépe orientovat a plně využít svých procesních práv, tato osoba se volá obhájce. Osoba právně vzdělaná, která bude na straně osoby bojovat a hájit její zájmy dle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Úloha obhájce v dokazování spočívá především v tom, že je kvalifikovaným rádcem napříč trestním řízením. Je to on kdo by měl stanovit taktiku obhajoby a provádět potřebné důkazy. Cílem obhájce je prokázání nevinu obviněného, resp. svého klienta a dosáhnout zprošťujícího rozsudku, nebo alespoň nalézt skutečnosti zmírňující výši viny obviněného. Obhájce rovněž

může zvážit využít možnosti navrhnout orgánu činnému v trestním řízení odklon od obecného trestního řízení.

Diplomová práce je zaměřena právě na úlohu obhájce ve všech stádiích trestního řízení, kterým jsou chronologicky věnovány samostatné kapitoly, včetně možných odklonů od obecného trestního řízení. Největší důraz je kladen na obecné trestní řízení a dokazování v něm, právě pro snahu o vytvoření jakéhosi průvodce, který ač napsán v právním jazyce, měl by sloužit i pro potřeby lidí, kteří trestní právo nikdy nestudovali.

Pro lepší orientaci a také porozumění obsahuje tato práce kapitoly pojednávající o základních zásadách důkazního práva, shrnuje a rozebírá vybrané pojmy z trestního řádu a neposlední řadě se zmiňuje o osobě obhájce, jako takového. Poslední kapitola je věnována úvahám de lege ferenda tedy „podle budoucího zákona“, kde si dovoluji nastínit pár úvah, jakým směrem by se dokazování potažmo trestní řízení mohlo ubírat.

Cílem diplomové práce je vytvořit souvislé dílo, které bude sloužit především studentům v lepší orientaci v trestním řízení. Na fakultách se nabízí volitelný předmět simulovaný proces, přičemž studenti, kteří se na něj hlásí, jsou většinou ti, kteří právě začali trestní právo studovat, tedy nemají o něm většího povědomí. A neexistuje ani ucelená literatura pro obhájce v tomto simulovaném procesu, proto si tato práce stanovuje jako svůj hlavní tento nedostatek odstranit. Autor si je plně vědom toho, že poznatky v diplomové práci uvedené jsou výtažky z jiných děl a on má pouze snahu vytvořit ucelené dílo.

1 Dokazování obecně

Proces dokazování lze rozdělit do několika úzce spolu souvisejících a prolínajících se fází a to na:

- Vyhledávání důkazů,
- opatření důkazů,
- provádění a procesní zajištění důkazů,
- prověrka důkazů,
- hodnocení důkazů.

Rozlišování těchto fází je však do značné míry umělé a relativní, protože v průběhu opatřování a provádění jednoho z důkazu, může být zároveň vyhledán další důkaz či důkazy.¹

1.1 Dokazování v trestním řízení

Dokazování je podstatnou a nezastupitelnou součástí každého právního řízení. V rámci dokazování se uplatňují základní zásady. Jednotlivé základní zásady dokazování jsou podrobněji vysvětleny v kapitole 2.1. Jedná se o zvláštní formu poznání objektivní pravdy.

K otázkám dokazování se vztahuje bohatá judikatura jednak Ústavního soudu, tak ale i soudů obecných. Tato judikatura se v řadě případů vyslovuje k problémům, které trestní řád výslovně neupravuje, a které se jeví být sporné².

Význam dokazování spočívá v tom, že pouze v dokazování si mohou a musí orgány činné v trestním řízení obstarat skutkový podklad pro své rozhodnutí, popřípadě pro jiný postup.

Pod pojmem dokazování se rozumí zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení, jejichž úkolem je umožnit těmto orgánům poznání skutečností důležitých pro jejich rozhodnutí, tedy:

- Vyhledat důkazy o těchto skutečnostech,
- tyto skutečnosti provést,
- získané poznatky procesně zajistit a zhodnotit.

---

¹ Musil, Kratochvíl, Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 401-402.

² Srov. Nález uveřejněný ve svazku 33, č. 91 Sb. Nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, sumarizující typické vady dokazování v trestním řízení, které z ústavněprávního hlediska mají za následek porušení základních práv a svobod, zároveň tento citovaný nález uvádí přehled o dosavadní judikatuře Ústavního soudu v této otázce.

Dokazování je nástroj, který umožňuje zajistit skutkový základ pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení pro jejich postup tak, aby mohl být splněn účel trestního řízení³.

Důležité je rovněž to, že předmětem trestního řízení je skutek, který se stal v minulosti, přičemž nebyl pozorován ani se na něm nepodílely ty orgány činné v trestním řízení, které by o něm měli rozhodovat. Kdyby byly tyto podmínky porušeny, jednalo by se o pochybnost o jejich podjatosti dle ustanovení § 30 odst. 1 trestního řádu. Z tohoto důvodu mají orgány činné v trestním řízení k dispozici nástroj – dokazování, s jehož pomocí se se skutkem seznámí pouze nepřímo, nebude tedy narušena jejich nepodjatost, neboť si průběh pouze rekonstruují pomocí důkazů jako zprostředkujících skutečností. Dosažení účelu a výsledku trestního řízení závisí na úplnosti, věrnosti a přesnosti takové to rekonstrukce.

Podstatné pro obviněného je to, že dokazování lze zásadně provádět až po zahájení trestního stíhání proti určité osobě tak, aby mohlo v procesním postavení obviněného uplatnit svá práva včetně vlivu na dokazování, a to zejména z hlediska vlastní obhajoby.

Podle obecných ustanovení⁴ trestního řádu je nezbytné dokazovat především to, zda se skutek považovaný za trestný čin stal, zda a z jakých pohnutek ho spáchal obviněný. Současně je potřeba dokazovat podstatné okolnosti, mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu, osobní poměry pachatele a v neposlední řadě okolnosti, jež vedly k trestné činnosti nebo její spáchání umožnily.⁵

1.2 Vybrané pojmy z trestního řádu

K lepší orientaci v dokazování samotném je následující podkapitola věnována důležitým pojmům z trestního řádu.

1.2.1 Osoba, proti které je vedeno trestní řízení

Osoba, proti které je vedeno trestní řízení, je:

- zadržený podezřelý⁶,
- podezřelý ve zkráceném přípravném řízení⁷,
- obviněný⁸,

---

³ Viz kapitola 3.1

⁴ § 89 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

⁵ Vantuch, P. *Selekce důkazů v neprospěch obviněného*, Trestní právo, 2010, č. 10, s. 5-12

⁶ Konají-li se proti němu úkony před sdělením obvinění např. dle ustanovení § 76, § 82 odst. 4, § 83b odst. 4 trestního řádu.

⁷ Dle ustanovení § 179b odst. 2, dále dle ustanovení § 314b odst. 1,2 trestního řádu.

- obžalovaný⁹,
- stejně jako odsouzený¹⁰ vykonávající uložený trest (př. řízení o podmíněčném propuštění).

Zařadit sem musíme i podmíněčně odsouzeného koná-li se řízení o osvědčení nebo o nařízení výkonu trestu odnětí svobody¹¹, a odsouzeného v řízení o návrhu na povolení obnovy. Rovněž je touto osobou i taková osoba, proti níž trestní stíhání již skončilo¹². Podstatné je si uvědomit, že osoba, proti níž se řízení vede, je stranou v trestním řízení.¹³

1.2.2 Procesní strana

Procesní strana je takový subjekt řízení, který uplatňuje, podporuje obžalobu nebo sám sebe či jinou osobu obhajuje. V součtu tedy stranou rozumíme toho, proti němuž je vedeno trestní řízení, zúčastněné osoby a poškozené. Dále sem patří při řízení před soudem státní zástupce nebo jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek.

Před novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., trestního řádu, sem patřil rovněž institut tzv. společenského zástupce. Zájmové sdružení ho mohlo vyslat k projednání věci před okresním soudem a krajským soudem jako odvolacím soudem. Společenský zástupce se na základě souhlasu soudce účastnil projednávání věci a tlumočil soudu stanovisko zájmového sdružení občanů k projednávané věci, osobě pachatele a možnosti jeho nápravy. Výše zmíněná novela tento institut zrušila, i přesto ho nechala ve výčtu stran a proto společenského obhájce nalezneme v ustanovení § 12 odst. 6 trestního řádu.¹⁴

Obhájce není podle ustanovení § 12 odst. 6 trestního řádu stranou trestního řízení, nevystupuje proto v řízení nikdy vlastním jménem, ale pouze jménem zastoupeného.¹⁵

⁸ Dle ustanovení § 33 odst. 1,2 trestního řádu

⁹ Dle ustanovení § 12 odst. 8 trestního řádu

¹⁰ Dle ustanovení § 12 odst. 9 trestního řádu

¹¹ Dle ustanovení § 60 trestního zákoníku, ustanovení § 330 trestního řádu

¹² Př. Usnesením o zastavení trestního stíhání, přičemž následuje řízení o uložení ochranného opatření dle ustanovení § 230 odst. 2 trestního řádu nebo § 239 trestního řádu.

¹³ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 5,6

¹⁴ Vantuch H. BECK, Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. 2010, s. 5-7 a Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia. 2005, s. 164-169

¹⁵ Platí i tehdy, když podle § 41 odst. 4 trestního řádu vykonává svoji činnost proti vůli obviněného

2 Důkazy

V procesním smyslu je důkaz chápán jako přímý poznatek, který orgány činné v trestním řízení získali o předmětu důkazu při procesním dokazování. Procesním důkazem jsou tedy:

- výsledky získané ohledáním,
- obsah výpovědi vyslechnuté osoby,
- obsah listin,
- obsah zpráv zachycených jinak než písemně.

Nositelem důkazů neboli pramenem, jsou určité osoby nebo věci, které jsou vždy spjaté s tím určitým procesním důkazem.¹⁶

Předmět důkazu je skutečnost, která má být zjištěna. Prostředek používaný orgány činnými v trestním řízení při dokazování k poznání skutečnosti, jež je předmětem důkazu, je označován jako důkazní prostředek. Řadíme sem:

- *ohledání osoby nebo věci¹⁷*, při kterém orgány činné v trestním řízení poznávají skutečnost přímým pozorováním a vytváří tak poznatky o vlastnostech osob nebo věcí, získané smyslovým pozorováním.
- *výslech osob* a to ať už obviněného, svědka či znalce. Takový výslech může podat zprávu o skutečnosti, jež je předmětem důkazu. Orgány činné v trestním řízení, které výslech provádí, zároveň získají přímé poznatky o tom, co tyto osoby vypovídají.
- *Seznámení se orgánů činných v trestním řízení s obsahem zpráv o předmětu důkazu zachycených na věcech*, ke kterému může dojít písemně nebo jinak¹⁸.

Nutno rozlišovat pojem důkazní prostředek a pojem důkaz. Pod pojmem důkazní prostředek se rozumí v procesním smyslu vlastní procesní činnost orgánů činných v trestním řízení, která slouží podle Trestního řádu k poznání skutečností.

Pod důkazem je spatřován přímý poznatek nebo výsledek získaný procesním dokazováním. Není rozhodující, zda získaný důkaz je nepravdivý nebo není závažný.

Od důkazu je třeba odlišovat teorii důkazu, která je součástí nauky trestního práva procesního a zkoumá platné důkazní právo a jeho následnou aplikaci v praxi. Dále na podkladě výsledků

---

¹⁶ Př. Osoba u výpovědi nebo věc u listiny

¹⁷ Dle ustanovení § 113 a § 114 odst. 1 trestního řádu

¹⁸ př. promítnutí filmu, přehrání zvukového záznamu atd.

tohoto zkoumání činí návrhy na zdokonalení jak zákonné úpravy dokazování, tak i aplikaci norem důkazního práva v praxi.

I když důkazy v převážné míře vyhledávají a opatřují orgány činné v trestním řízení, trestní řád umožňuje a počítá se součinností stran při dokazování¹⁹, a to jak v přípravném, tak zejména v řízení před soudem.²⁰ Zde se otevírá možnost pro obviněného a zejména pro jeho obhájce k aktivní činnosti obhajoby.

2.1 Základní zásady důkazního práva

Zásad je v trestním právu, potažmo celém našem právním řádu spousta. Dají se třídit, dělit, členit podle mnoha indikátorů. V této kapitole jsou proto uvedeny pouze ty, které určují mantinely pro dokazovací právo. Mezi základní zásady důkazního práva řadíme zásadu materiální pravdy²¹, zásadu vyhledávací²², zásadu presumpce neviny²³, zásadu bezprostřednosti²⁴, zásadu ústnosti²⁵, zásadu volného hodnocení důkazů²⁶ a zásadu přiměřenosti²⁷ (zásada zdrženlivosti). Pokud by se jednalo o řízení ve věcech mladistvých, budou tyto zásady modifikovány zvláštními i specifickými zásadami pro tento zvláštní druh řízení.

2.1.1 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Dle ustanovení §2 odst. 5 trestního řádu je pravdivé zjištění všech skutečností důležitých pro rozhodnutí o předmětu řízení nezbytným předpokladem ke splnění účelu trestního řízení. Proces má, pokud možno, směřovat k pravdivému poznání, které je základem rozhodnutí.²⁸

2.1.2 Zásada presumpce neviny - §2 odst. 2 trestního řádu (negativní vyjádření)

V trestním řízení je nutno obviněnému vinu dokázat. K odsouzení obviněného je nutné nejprve prokázat jeho vinu. Z trestního řádu navíc vyplývá, že obviněný nemusí svoji nevinu prokazovat, je to jeho právo a nikoliv povinnost. Z neochoty obviněného dodat důkazy o své nevině, jeho odmítnutí výpovědi, skutečnost, že popíral určitá fakta nebo jeho snaha svést vyšetřujícího na falešnou stopu, nelze vyvozovat závěry o vině. Na druhé straně zároveň platí,

---

¹⁹ Ustanovení § 89 odst. 2 věta druhá trestního řádu

²⁰ Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia. 2005, s.317-323.

²¹ Ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu

²² Ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu

²³ Ustanovení § 2 odst. 2 trestního řádu

²⁴ Ustanovení § 2 odst. 12 trestního řádu

²⁵ Ustanovení § 2 odst. 11 trestního řádu

²⁶ Ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu

²⁷ Ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu

²⁸ Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 146-152.

že pokud obviněný ve zjednodušeném řízení před soudem souhlasí s tím, aby nebyly některé skutečnosti u soudu prokazovány a byly považovány za nesporné, nemůže toto jednání nahradit doznání obviněného respektive podezřelého²⁹.

2.1.3 Zásada bezprostřednosti a ústnosti

Zásada bezprostřednosti a zásada ústnosti stanoví, že před soudy se jedná v ústní formě. Důkazy výpovědi svědků, znalců a obviněných se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslýchají. Soud při rozhodování v hlavním líčení, veřejném a neveřejném zasedání, smí přihlídnout pouze k těm důkazům, které byly před ním provedeny.³⁰

2.1.4 Zásada volného hodnocení důkazů § 2 odst. 6 trestního řádu

Hodnocením důkazů se rozumí myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti pro rozhodnutí, hodnota pravdivosti a věrohodnosti a posléze hodnota zákonnosti.³¹

2.1.5 Zásada přiměřenosti - § 2 odst. 4 trestního řádu

Orgány činné v trestním řízení musí při zjišťování relevantních skutečností postupovat tak, aby nedošlo k porušení občanských práv zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami, ze kterých vyplývá co nejmenší zásahy do základních práv a svobod občanů při dokazování ze strany orgánů činných v trestním řízení. Je to výrazem humánnosti trestního řízení a úcty k lidským právům a svobodám. Zásada přiměřenosti se uplatňuje především u institutů k zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení.³²

2.1.6 Zásada vyhledávací - § 2 odst. 5 trestního řádu

Je zásadou, podle které orgány činné v trestním řízení jsou povinny zjišťovat právně relevantní skutečnosti a vyhledat o nich důkazy i bez návrhu stran. Je úzce spojena se zásadou oficiality. Zásada vyhledávací je konkretizací zásady oficiality, je projevem zásady oficiality v oblasti dokazování, a neukládá věcné břemeno. Otázky v občanském soudním řízení řešené institutem důkazního břemene, se v trestním řízení řeší na podkladě zásady – *in dubio pro reo*³³. Z ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu vyplývá, že každá strana může důkaz navrhnout, předložit nebo navrhnout jeho předložení. V praxi to znamená, že strany (žalobce,

²⁹ Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 130-133

³⁰ Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 138-140.

³¹ Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 143-146

³² Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 114-115.

³³ V nejasnostech ve prospěch obviněného

obhájce) mohou nejen pátrat po důkazech, navrhnout jejich opatření nebo provedení, ale mohou je i sami opatřovat, což je důležité především pro stranu obhajoby, která se může, ale nemusí sama aktivně podílet na nalézání důkazů k dokázání své nevin. Ze zásady vyhledávací lze vymezit 2 pojmy:

2.1.6.1 Procesní odpovědnost za zjišťování skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti

Pro policejní orgán je tato povinnost zdůrazněna v ustanovení § 164 odst. 3 trestního řádu. Strany mohou být i nečinné, to však nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti zjišťovat relevantní skutečnosti. Nedostavení se obviněného k určitému úkony nebo nevyjádření se k určité skutečnosti nelze vykládat jako souhlas s určitým tvrzením.

Trestní řád počítá se součinností stran, a to jak v přípravném řízení, tak zejména v řízení před soudem. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu³⁴. Se souhlasem soudu mohou strany důkaz také provést.³⁵

2.1.6.2 Tzv. „nesporné skutečnosti“ v trestním řízení

Nespornými skutečnostmi rozumíme určité skutečnosti, o kterých mezi stranami není sporu, a proto nemusí být předmětem dokazování. Současné znění trestního řádu připouští existenci nesporných skutečností ve dvou případech. Dle ustanovení § 314b odst. 2 trestního řádu ve věcech, v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení, jestliže byl samosoudci předán současně s návrhem na potrestání zadržený podezřelý. Samosoudce jej vyslechne mimo jiné ve věci, které skutečnosti považuje za nesporné, a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly dokazovány. Při hlavním líčení ve zjednodušeném řízení před soudem (navazujícím na tzv. zkrácené přípravné řízení) může rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které strany označily za nesporné, a s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto skutečnostech pochybovat. Nicméně je třeba je uplatnit v omezeném rozsahu.

Zásada vyhledávací má úzký vztah k zásadě materiální pravdy. Uplatnění zásady vyhledávací představuje záruku zajištění materiální pravdy a přispívá k jejímu prosazení. Zásada vyhledávací se neuplatňuje stejnou měrou ve všech stádiích trestního řízení, v plném rozsahu se uplatňuje v předsoudním stadiu trestního řízení – v přípravném řízení. Jen v omezeném rozsahu se uplatňuje ve stadiu předběžného projednávání žaloby. Důkazní iniciativa soudu

---

³⁴ Ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu

³⁵ Ustanovení § 215 trestního řádu

může být zaměřena pouze na zjišťování omezeného okruhu skutečností (srov. § 185 odst. 2)
V řízení před soudem je zvýrazněna role a odpovědnost stran při zjišťování skutkového stavu, zejména strany žalobce – státního zástupce³⁶.

V odvolacím řízení se zásada vyhledávací uplatní v rozsahu, v jakém odvolací soud sám provádí dokazování. V přezkumném řízení na základě mimořádných opravných prostředků se uplatňuje zásada vyhledávací pouze výjimečně, neboť dokazování se neprovádí vůbec nebo pouze v omezeném rozsahu.³⁷

---

³⁷ Musil, Kratochvíl, Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 133-138

3 Činnost obhájce v jednotlivých stádiích trestního řízení

Trestní řízení probíhá v několika fázích (určitá časová období), v nichž orgány činné v trestním řízení, případně další orgány a osoby zúčastněné na řízení, plní své úkoly s cílem dosáhnout účelu trestního řízení. Rozlišují se následující fáze trestního řízení:

- Přípravné řízení,
- předběžné projednání obžaloby,
- hlavní líčení,
- opravné řízení (řádné a mimořádné),
- řízení vykonávací³⁸.

Zároveň pro trestní řízení platí, že může skončit v jakékoli fázi. Rovněž zásady trestního řízení jsou uplatňovány přísněji nebo vůbec ne v závislosti na fázi trestné řízení³⁹.

Pozice obhájce je ztížena rovněž samotnou rolí obviněného v řízení, neboť obviněný je zároveň procesní stranou, důkazním prostředkem a předmětem výkonu rozhodnutí.

K vhodné obhajobě je třeba, aby obviněný byl schopen náležitě využívat všech svých práv, která mu zákon poskytuje. Vzhledem k tomu, že nelze předpokládat, že každý obviněný zná dokonale trestněprávní a trestněprocesní normy, a zároveň není schopen těchto práv efektivně využít, je důležitou součástí zabezpečení práva na obhajobu možnost obviněného zvolit si obhájce.

Obhájcem v trestním řízení může pouze advokát tedy osoba, která je zapsaná v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou⁴⁰, která zapíše do seznamu advokátů každého, kdo získal vysokoškolské vzdělání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v ČR, vykonával po dobu alespoň tří let právní praxi jako advokátní koncipient, složil advokátní zkoušku a splňuje další podmínky uvedené v § 5 odst. 1, 2 zákona o advokacii. Advokát musí mít sídlo na území ČR (§ 13 odst. 2 zákona o advokacii).

Obhájce je právním zástupcem osoby, proti které se vede trestní řízení, a jeho úkolem je poskytnout obviněnému všestrannou právní pomoc. Zákonné upravení postavení obhájce

---

³⁸ Viz příloha č. II.

³⁹ Př. Výjimka ze zásady neveřejnosti přípravného řízení, kdy má obhájce procesní nárok být přítomen při vybraných vyšetřovacích úkonech již od zahájení trestního stíhání.

⁴⁰ ustanovení § 4 zákona o advokacii

nalezneme v oddíle pátém trestního řádu (ustanovení § 35-31 trestního řádu), základní práva a povinnosti obhájce v trestním řízení jsou uvedena zejména v ustanovení § 41 trestního řádu.

Z funkce obhájce vyplývá, že nemusí uvést vše, co o věci ví, respektive někdy ani nesmí. Obhájce nesmí uvádět skutečnosti, které by obviněnému přitěžovaly. Je-li od obviněného, který se žalovaného činu dopustil, ale mívá svou vinu popírat, o věci informován, musí při své obhajobě vycházet z materiálů trestního řízení a poukazovat na jeho mezery, resp. na nezpůsobilost důkazů prokázat vinu. Sám však nesmí tyto nedostatky odstraňovat, protože tím by se změnil v žalobce.

Advokát je při poskytování právních služeb nezávislý, je vázán právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta⁴¹.

Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě, důsledně využívat zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné (§16 zákona o advokacii). To v plném rozsahu platí pro advokáta v případě, že je obhájcem obviněného v řízení podle trestního řádu.

Trestní řád počítá především s možností, že obviněný si sám zvolí obhájce, a to tak, že mu udělí plnou moc ke svému zastupování. Této možnosti také Trestní řád dává přednost před ustanovením obhájce. Nutná obhajoba je koncipována jako důležitá součást práva na obhajobu, plynoucího z čl. 40 listiny základních práv a svobod. Do nutné obhajoby patří i případy, kdy je nezbytná, a proto není na vůli obviněného, zda bude či nebude mít obhájce. Pro jednotlivá stádia nalezneme v trestním řádu ustanovení, která stanovují případy nutné obhajoby, ale zároveň platí, že i soud může rozhodnout o tom, zda obviněný musí mít obhájce.⁴² Při výkonu obhajoby je obhájce vázán rozsahem zmocnění. Obhájce vždy vystupuje jménem obviněného, nikoliv jménem svým. Jedná se o zastoupení na základě plné moci v souladu s ustanovením § 31 občanského zákoníku, kdy platí, že kromě souhlasu advokáta s obhajobou klienta se nic dalšího nevyžaduje⁴³.

Obviněný si rovněž může zvolit i více obhájců, kteří ho budou zastupovat. V minulosti se vyskytovaly spory o to, zda si obviněný může zvolit pouze jednoho nebo více obhájců, neboť trestní řád tuto otázku neřešil. Konec těmto debatám vystavil až nález Ústavního soudu III.

---

⁴¹ Příkazy klienta není vázán pouze případě, že byly v rozporu se zákonem nebo stanoveným předpisem (§ 53 zákona o advokacii)

⁴² Vantuch, P. K návrhu, aby se v některých případech nutné obhajoby mohl obviněný obhájce vzdát, Trestní právo. 2011, č. 6, s.4-13

⁴³ Zoulík, F. Příkazní smlouva se zvláštním zřetelem na poskytování právní pomoci advokátem (k diskuzi). Bulletin advokacie, 1992, č. 3, s. 23 an.

ÚS 308/1997 USn., ve kterém bylo uvedeno, že možnost k uplatnění obhajoby musí dostat všichni obhájci, které si obviněný zvolil, a kteří se tudíž podílejí na obhajobě.⁴⁴

I když si obviněný může zvolit jakéhokoliv obhájce, neznamená to, že advokát je povinen jeho obhajobu přijmout. V některých případech stanovených zákonem obhajobu převzít dokonce nesmí, a v jiných případech nemusí. Zákon o advokacii taxativně uvádí důvody, kdy advokát musí odmítnout jakémukoliv klientovi jeho žádost o poskytnutí právních služeb. Jedná se o především o situace, kdy advokát již poskytl právní pomoc jinému spoluobviněnému, který má ale jiný právní zájem, nebo kdy poskytl právní pomoc poškozenému. Důležité je rovněž zmínit, že trestní řád nezná odmínutí právní pomoci advokátem z důvodu spáchání zvláště závažného zločinu (př. genocida, vražda).⁴⁵

3.1 Obecně o trestním řízení

Trestní právo je součástí českého právního řádu a spadá do skupiny práva veřejného. Rozlišujeme trestní právo hmotné⁴⁶ (materiální) a trestní právo procesní⁴⁷ (formální). Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, popřípadě i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl spáchán trestný čin, a pokud byl, zjistit pachatele toho trestného činu a uložit mu trest dle zákona, ochranné opatření a učiněné rozhodnutí vykonat, popřípadě jeho výkon zajistit. Dále by mělo trestní řízení působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů.

Základním účelem trestního řízení je odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu podle trestního zákoníku, tento skutek vyšetřit a pachatele postavit před soud, který rozhodne o jeho vině či nevině, následně byl-li pachatel uznán vinným, uloží mu soud i odpovídající trest.⁴⁸ Hlavním a nejvlastnějším účelem trestního řízení je tedy zajistit realizaci trestního práva hmotného a dále zjistit pachatele trestného činu a spravedlivě je potrestat.

---

⁴⁴ Vantuch H. BECK, Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. 2010, s. 41-49 a Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 246-249 a Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 176-186

⁴⁵ Vantuch, P. *Odmítnutí obhajoby*. Právní rádce. 2007 č.2

⁴⁶ Stanoví co je trestným činem a jakou sankci za něj lze uložit

⁴⁷ Upravuje trestní řízení, tj. procedurální postup trestních orgánů v trestních věcech

⁴⁸ Trest, ochranné opatření nebo obojí a zajistí jejich výkon

Předmětem trestního řízení jsou ty skutečnosti, kterými se musí orgány činné v trestním řízení zabývat při vyřizování jednotlivých trestních věcí. Jsou jimi zjištění určitého skutku a rozhodnutí o něm i výkon tohoto rozhodnutí⁴⁹.

3.2 Dokazování v přípravném řízení

Průběh přípravného řízení lze rozdělit do dvou časových úseků upravených společně v části druhé trestního řádu na *postup před zahájením trestního stíhání a vyšetřování* (toto rozdělení se nevztahuje na zkrácené přípravné řízení).

Podcenění obhajoby v této fázi trestního řízení může mít pro obviněného fatální následky.

Aktivní obhajoba by měla v této fázi směřovat k:

- Objasnění věci z hlediska zájmu obviněného,
- zúžení trestního stíhání,
- překvalifikování ve prospěch obviněného,
- zastavení trestního stíhání,
- postoupení věci,
- podmíněnému zastavení trestního stíhání,
- schválení narovnání⁵⁰.

Rovněž v případě podání obžaloby stáním zástupcem a konání se hlavního líčení, má aktivní obhajoba obviněného (hájícího se sám), a především pak účast obhájce v přípravném řízení, značný význam. Obhájce, který převezme obhajobu obviněného již na počátku trestního stíhání, je dokonale seznámen s trestní věcí, má možnost obhajobu detailně a dlouhodobě promýšlet jak po stránce právní, tak i z hlediska využití jiných odborných profesí, např. znalců při dokazování.⁵¹

3.2.1 Předprocesní fáze – podání vysvětlení

V poslední dekádě doznala úprava postupu před zahájením trestního stíhání velkých změn. Místo původních tří ustanovení, obsažených v hlavě desáté druhé části trestního řádu, obsažených zde do 31. 12. 2001, je zákonem č. 256/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002

---

⁴⁹ Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia. 2005, s.15-25 a Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 3-19

⁵⁰ Viz příloha č. I.

⁵¹ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 130 a 131

vytvořeno celkem deset ustanovení. Postup před zahájením trestního řízení označujeme za první stádium trestního řízení a současně i přípravného řízení. Jedná se o počátek trestního procesu, jehož úlohou je zjišťovat podmínky, na jejichž základě může být učiněn závěr o přechodu věci do dalšího úseku trestního řízení, nebo závěr o tom, že tu takové podmínky chybí a je nutno věc řešit mimo rámec trestního řízení⁵². Účelem není nic menšího než rozhodnutí, zda na základě podnětu bude či nebude zahájeno trestní stíhání. Úkolem tohoto postupu je odhalení a prověření skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu a směřujících ke zjištění pachatele. Právě v tomto stádiu se opatřují potřebné důkazy, nezbytná vysvětlení, zajišťují stopy trestného činu a další důkazy, u nichž hrozí nebezpečí jejich zmaření, zničení nebo ztráty (§ 158 odst. 3 a § 158a Trestního řádu). Po výše zmíněné novele má tedy tento postup značný význam pro přípravné řízení trestní i pro projednávání věci před soudem. K objasnění a provedení skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu.

Pro potřeby této práce je to zejména vyžadování vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů. Při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta⁵³. Je-li vysvětlení požadováno od nezletilého, je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce; to neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit (§ 158 odst. 4 trestního řádu). Osoba podávající vysvětlení má právo na právní pomoc advokáta a to bez ohledu na svůj statut (podezřelá z trestného činu či nikoliv), avšak policejní orgán není povinen jí takovou pomoc obstarávat.

Osoba, která podává vysvětlení a nemá u sebe mobilní telefon či jiný prostředek umožňující spojení, má možnost bezprostředně po poučení o právní pomoci advokátem, požádat policejní orgán o poskytnutí možnosti se s advokátem spojit. Policejní orgán následně tuto skutečnost s případným výsledkem poznamená do úředního záznamu o podaném vysvětlení⁵⁴, čímž naplní ustanovení § 158 odst. 4 trestního řádu. Kdyby policejní orgán této osobě podávající vysvětlení neumožnil, i když by tomu nic nebránilo, musel by státní zástupce, v rámci výkonu dozoru, nařídít opakování tohoto úkonu. Pokud by i přesto nedošlo k nápravě, může státní zástupce postupovat rovněž podle § 157 odst. 2 písm. b) nebo § 174 odst. 2 písm. f) trestního řádu.

---

⁵² Z dřívějšího předprocesního stadia se postup před zahájením trestního stíhání stal od 1.1.2002 stadiem procesním.

⁵³ náleží senátu Ústavního soudu ÚS 98/1996 USn.

⁵⁴ Šámal, P. a kol. *Trestní řád*. Komentář. 1. Díl. 6. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 1211.

Účast advokáta při podání vysvětlení se omezuje pouze na právní pomoc⁵⁵, a proto jen v tomto rozsahu může advokát při podávání vysvětlení vystupovat. Nejedná se o činnost srovnatelnou s pozicí obhájce obviněného. Zákon výslovně omezuje jeho činnost jen na právní pomoc⁵⁶. Advokát tedy nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat, např. kladením otázek osobě, jež vysvětlení podává. V takovém to případě se navíc pořizuje úřední záznam, a proto advokátovi nepřísluší ani oprávnění vyplývající z ustanovení § 55 odst. 1 písm. f) trestního řádu – námitky proti průběhu úkonů a obsahu protokolu. Advokát ale může poskytnout právní pomoc svému klientovi spočívající v tom, aby takové námitky sám uplatnil a zároveň mu poradit jakým způsobem tak má učinit⁵⁷.

Je žádoucí, pokud se osoba ještě před podáním vysvětlení od advokáta dozví, kdy je zakázáno, aby ji policejní orgán žádal o vysvětlení, kdy má právo odepřít výpověď a že má povinnost vypovídat pravdu a nic nezamlčovat, pokud není podezřelým, že se svojí výpovědí může dopustit přestupku křivého vysvětlení dle ustanovení § 47a přestupkového zákona účinného od 1. 1. 2002.

Naneštěstí v ustanovení § 158 odst. 7 Trestního řádu větě druhé za středníkem, které je účinné rovněž od 1. 1. 2002 uvádí: „*Osoba podávající vysvětlení, s výjimkou podezřelého, je povinna vypovídat pravdu a nic nezamlčet.*“ Doc. Vantuch v tomto spatřuje nedůslednost zákonodárce, když ve dvou na sebe navazujících právních normách užil odlišné pojmy. Jeho tvrzení podporuje i to, že obě byly změněny stejným zákonem č. 265/2001 Sb. Tato situace může dle Doc. Vantucha vést ke vzniku pojmových sporů, a proto de lege ferenda navrhuje změnu ustanovení § 158 odst. 7 věta druhá za středníkem následovně: „*Osoba podávající vysvětlení je povinna vypovídat o trestném činu spáchaném jiným pravdu a nic nezamlčet.*“⁵⁸

Účast advokáta, při podání vysvětlení, tedy spočívá v pozici advokáta jako poskytovatele právních služeb, nikoliv jako obhájce obviněného. Podává-li vysvětlení podezřelý, který spáchal trestní čin, měl by se od advokáta dozvědět, že podání vysvětlení může odepřít, přičemž rozhodne-li se podání vysvětlení podat, nemusí vypovídat pravdu a nic nezamlčovat ve vztahu ke spáchané trestnému činu a to z důvodu, že by na sebe prozradil skutečnosti, které by mohly vést k jeho trestnímu stíhání.

---

⁵⁵ př. Porada o významu výpovědi, možné důsledky pro vypovídající osobu

⁵⁶ Srov. K ustanovení § 41 odst. 1 trestního řádu, kde je právní pomoc uvedena jen jako jedno z mnoha oprávnění obhájce.

⁵⁷ Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 1. Díl 6. Vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 1211.

⁵⁸ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 139

Nejvýhodnější je využití porady s advokátem, stejně jako jeho právní pomoci při samotném podání vysvětlení. Osoba, která nevyužije před podáním vysvětlení poradu s advokátem, ani jeho právní pomoc při podání vysvětlení, je ve výrazně složitější situaci než osoba, která tak učiní.

Ustanovení obhájce, zrušení ustanovení obhájce, vyloučení advokáta jako zvoleného obhájce z obhajování a zproštění ustanoveného obhájce povinnosti obhajovat (§ 37a, 39, 40, 40a Trestního řádu) projedná a rozhodne ve fázi přípravného řízení soudce.⁵⁹

3.2.2 Vyšetřování

Zahrnuje úsek od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání nebo podmíněného zastavení trestního stíhání a schválení narovnání před podáním obžaloby.⁶⁰

Rozsah dokazování v přípravném řízení závisí na povaze a cíli přípravného řízení. Trestní řád výslovně říká, že policejní orgán postupuje tak, aby byly objasněny základní skutečnosti důležité pro posouzení případu.⁶¹

Policejní orgán je povinen poskytnout obviněnému plnou možnost uplatnění jeho práv.⁶² Policejní orgán může připustit účast obviněného na vyšetřovacích úkonech a umožnit mu klást otázky vyslychaným svědkům. K tomuto postupu dochází především v situaci, kdy nemá obviněný obhájce a úkon spočívá ve výslechu svědka, který má právo odepřít výpověď.⁶³ V tomto lze spatřit podstatný rozdíl mezi obviněným a jeho obhájcem. Zatímco obviněného může policejní orgán přizvat, obhájce musí.

Obhájce je již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Obhájce může jak obviněnému, tak i svědkům, kteří jsou vyslycháni, klást otázky, ale teprve až policejní orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Oproti tomuto omezení může obhájce podávat námitky proti způsobu provádění úkonu kdykoliv v jeho průběhu. O těchto úkonech je policejní orgán povinen informovat

---

⁵⁹ Vantuch, Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C.H.Beck 2010, s. 131-149. , s. 57-59

⁶⁰ V souladu s § 160 – 179 trestního řádu

⁶¹ Dle ustanovení § 164 odst. 1 trestního řádu

⁶² Dle ustanovení § 33 odst. 5 trestního řádu

⁶³ Dle ustanovení § 165 odst. 1 trestního řádu

obhájce a zároveň mu sdělit o jaký úkon se jedná, dobu a místo konání s výjimkou že provedení úkonu nelze odložit⁶⁴ a vyrozumění obhájce nelze zajistit.⁶⁵

Důvodů proč musí být obhájce předem vyrozuměn je několik. Předně pokud obhájce neví, jaký konkrétní vyšetřovací úkon bude proveden, nemůže odpovědně posoudit a rozhodnout, zda je jeho účast u takového úkonu účelná, tedy ku prospěchu obviněného. Dále je potřeba aby měl obhájce možnost konzultovat to s obviněným. Pokud se obhájce rozhodne, že jeho účast je potřebná musí mít rovněž možnost řádně se na účast připravit⁶⁶. V této souvislosti je nutné poukázat rovněž na ustanovení čl. 40 odst. 3 Listiny základních práva a svobod a čl. 6 odst. 3 písm. b) Evropské úmluvy o lidských právech a svobodách, podle kterých má obviněný právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby, přičemž se nerozlišuje se, jestli se hájí sám nebo za pomoci obhájce.

Obhájce se může účastnit vyšetřovacích úkonů i proti vůli obviněného v souladu s ustanovením § 41 odst. 4 trestního řádu, a to v případě že obviněný zbaven způsobilosti⁶⁷ k právním úkonům nebo jeli jeho způsobilost k právním úkonům omezena.

Aktivní obhajobu nelze spatřovat pouze účast obhájce na vyšetřovacích úkonech, nýbrž i v jeho právu vyhledat, předložit nebo navrhnout provedení důkazu⁶⁸, dále možnost předložit vyžádaný znalecký posudek, u kterého platí stejná procesní váha jako u posudku vyžádaného orgánem činným v trestním v řízení, má-li splněny zákonem požadované náležitosti uvedené v § 110a trestního řádu.⁶⁹ Rovněž lze aktivní obhajobu spatřovat v možnosti obhájce (i obviněného) kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v této fázi trestního řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Žádost není vázána lhůtou, musí být ihned předána státnímu zástupci a ten musí ji neodkladně vyřídit. Žadatel musí být o výsledku přezkoumávání vyrozuměn.

Po skončení vyšetřování je policejní orgán povinen umožnit obviněnému a obhájci prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování a to v přiměřené době⁷⁰. Na tuto možnost je upozorní nejméně tři dny předem, přičemž lze tuto lhůtu zkrátit, pokud s tím

---

⁶⁴ Pod pojmem nelze odložit je třeba spatřovat jen takový úkon, který vzhledem k nebezpečí ztráty, zmaření či podstatného oslabení důkazní hodnoty nesnese odklad potřebný pro telefonické vyrozumění obhájce k dostavení se na místo úkonu.

⁶⁵ Dle ustanovení § 165 odst. 3 trestního řádu

⁶⁶ Např. si připravit otázky, jedná-li se o výslech svědka

⁶⁷ Způsobilost k právním úkonům (dříve označovaná jako „svéprávnost“) je způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti.

⁶⁸ Dle ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu

⁶⁹ Vantuch, P. *K postupu soudu po vyžádání znaleckého posudku obhájcem*. Bulletin advokacie. 2006 č.7-8 s.47-51

⁷⁰ Dle ustanovení § 166 odst. 1 trestního řádu

obhájce a obviněný souhlasí. Toto právo je dáno obviněnému a obhájci proto, aby se mohli seznámit s výsledky vyšetřování, prostudováním těchto spisů a posouzením objektivnosti. Nedodržení upozornění na tuto možnost, by mělo za následek zkrácení práva na obhajobu a jednalo by se o podstatnou vadu řízení, což by znamenalo nutnost provést tento procesní úkon⁷¹. Největší výhodou tohoto práva spatřuji v tom, že teď má obviněný možnost seznamovat se společně se svým obhájcem s výsledky vyšetřování souhrnně a na základě znalosti celého vyšetřovacího materiálu učinit návrh skutkové či právní povahy⁷².

Při předložení vyšetřovacího materiálu obviněnému a jeho obhájci je povinností policejního orgánu, aby předložil k prostudování celý originál trestního spisu s řádně očíslovanými listy a všechny přílohové materiály, které jsou s trestním spisem předány státnímu zástupci.⁷³ Kdyby tak policejní orgán neučinil, jednalo by se o závažnou vadu přípravného řízení⁷⁴.

K návrhům na doplnění vyšetřování má policejní orgán možnost zaujmout dvě postavení. Návrhy na doplnění odmítne, jelikož je nepovažuje za nutné a učiní o tom záznam ve spise a obviněného a jeho obhájce vyrozumí o tomto rozhodnutí písemně. Jelikož odmítnutí návrhu na doplnění nemá formu usnesení, nepřísluší obviněnému proti němu podat stížnost, může však dle ustanovení § 157a trestní řádu podat žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce. Nebo pokud jim vyhoví, musí být znovu provedeno skončení vyšetřování postupem podle § 166 trestního řádu, tedy oprávněné osoby musí být znovu vyrozuměny o možnostech prostudovat vyšetřovací spis a učinit návrhy na doplnění dokazování.

Institut skončení vyšetřování je tak další zárukou plného uplatnění práva na obhajobu a tím i odvrácení nedostatečně podložených obžalob. Jelikož se jedná o právo a nikoliv povinnost nemůže být obviněný, potažmo jeho obhájce, k prostudování výsledků vyšetřování nucen. Policejní orgán pouze učiní záznam do spisu, že byli obviněný a jeho obhájce o této možnosti řádně poučeni a postupuje dále, jako by k prostudování spisů došlo.⁷⁵ Skončení vyšetřování a další postup státního zástupce je pro lepší orientaci v textu uvedeno v příloze II.⁷⁶

---

⁷¹ Judikát č. 6/1995 Sb. uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní

⁷² Př. návrh na zastavení trestního řízení, zúžení rozsahu obvinění

⁷³ Př. soudní spisy týkající se předchozího odsouzení

⁷⁴ Judikát č. 45/1991 – III uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní

⁷⁵ Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia. 2005, s.367-379 a Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 428-442

⁷⁶ Str. 386 jelínek

3.2.3 Zkrácené přípravné řízení

Předešlé členění přípravného řízení do dvou časových úseků upravených společně v části druhé na postup před zahájením trestního stíhání a vyšetřování. Zkrácené přípravné řízení je samostatně upraveno v hlavě desáté oddílu sedmém trestního řádu⁷⁷, ve kterém se nekoná vyšetřování a trestní stíhání se zahajuje až podáním návrhu na potrestání. Samotné přípravné řízení bylo zavedeno jako nová forma přípravného řízení novelou⁷⁸ trestního řádu s účinností od 1. 1. 2002.

Podezřelý má stejná práva jako obviněný.⁷⁹ Zadržený podezřelý má právo volit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. Úloha obhájce ve zkráceném řízení spočívá především na účasti při výslechu podezřelého. Účast při jiných úkonech přichází v úvahu jen výjimečně, neboť tyto úkony se neprovádějí v procesní formě⁸⁰. Aktivita obhájce se v zásadě nebude lišit od jeho činnosti v ostatních formách přípravného řízení, bude však ovlivněna časovým limitem zkráceného přípravného řízení. V důsledku toho mohou být kladeny na obhajobu větší nároky, zejména usiluje-li obhájce o dosažení zahájení trestního stíhání a vyšetřování ve standardní formě přípravného řízení, kde možnosti obhajoby jsou širší, neboť ve zkráceném přípravném řízení se zpravidla dokazování v procesní formě neprovádí.⁸¹

Policejní orgán zde neupozorňuje obviněného a jeho obhájce na možnost prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění dokazování, což nebrání tomu, aby podezřelý a jeho obhájce do spisu nahlédli.⁸²

3.3 Předběžná obžaloba

Institut předběžného projednání obžaloby slouží s účinností od 1. 1. 2002 k tomu, aby mohlo hlavní líčení proběhnout bez toho, aby vady předchozího řízení tomu vážně bránily.⁸³ Není žádoucí, aby se soud v hlavním líčení zabýval obžalobami, které nejsou dostatečně odůvodněny. Je třeba chránit obviněného před neodůvodněným projednáváním věci ve veřejném hlavním líčení. S neodůvodněným a nepřipraveným hlavním líčením jsou nadto spojeny zbytečné náklady a ztráta času.

⁷⁷ Dle ustanovení § 179a-179f trestního řádu

⁷⁸ Zákonem č. 265/2001 Sb.

⁷⁹ Dle ustanovení § 33 odst. 1,2 trestního řádu

⁸⁰ Pořizují se zde především úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů.

⁸¹ Až ve zjednodušeném řízení před samosoudcem

⁸² Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia. 2005, s. 387-391 a Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 442-446

⁸³ Str. 401 vantuch pozn. Pod čarou č. 430 srovnání

Předběžné projednání obžaloby je řízením fakultativním, tj. koná se pouze tehdy, dojde-li předseda senátu k závěru, že jsou pro to důvody. V řízení před samosoudcem se předběžné projednání obžaloby nekoná, samosoudce však obžalobu přezkoumává ze stejných hledisek jako v předběžném projednání obžaloby⁸⁴.

Tato fáze trestního řízení končí v okamžiku, kdy předseda senátu nařídí hlavní líčení nebo rozhodne jinak v souladu s ustanovením § 188 trestního řádu.

Dokazování je možné provádět jen za účelem zjištění, zda má být učiněno některé z rozhodnutí dle ustanovení § 188 odst. 1,2 trestního řádu nebo zda bude nařízeno hlavní líčení. Podstatné rovněž bude, zda se bude jednat o jednání veřejné⁸⁵ nebo neveřejné⁸⁶. Vyslechnout obviněného, svědky nebo znalce lze pouze při veřejném zasedání.

Důležité je rovněž zmínit, že účelem předběžného projednání obžaloby není nahradit hlavní líčení nebo přípravného řízení a to napravováním či odstraňováním jeho chyb, účelem také není připravovat podklady k rozhodnutí v hlavním líčení⁸⁷.

Význam účasti obhájce v této fázi trestního řízení spočívá v úloze, kdy má obviněnému vysvětlit, proč jej předseda senátu chce znovu vyslechnout. Předseda senátu vyslyší obviněného v rámci přezkoumávání obžaloby jen zcela výjimečně. Aktivní obhajoba spočívá především v uvádění důkazů a okolností sloužících k obhajobě obviněného a činit za něj návrhy. V takovém návrhu bude uvádět např., že je nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní řízení vede, i když se stal. Může rovněž tvrdit, že není prokázáno, že skutek spáchal obviněný, i kdyby se to zakládalo na pravdě. Může dovozovat, že skutek není trestným činem, byť důkazy mohou svědčit o opaku. Obhájce by měl vytvořit soubor argumentů jako proti váhu proti pohledu na věc, který je vyjádřen v obžalobě a zastává ho státní zástupce. Může totiž docílit toho, že předseda senátu dojde k názoru, že provedeným dokazováním nebyly objasněny skutečnosti důležité pro pozdější rozhodnutí soudu o vině trestným činem uvedeným v žalobním návrhu.⁸⁸

3.4 Hlavní líčení

Hlavní líčení je obligatorním a nejdůležitějším stádiem trestního řízení. Je jádrem, těžištěm trestního řízení, a proto je nutné, aby se ho účastnily obě nejdůležitější strany trestního řízení

---

⁸⁴ Dle ustanovení § 314c odst. 2 trestního řádu

⁸⁵ § 232 a násl. Trestního řádu

⁸⁶ § 240 a násl. Trestního řádu

⁸⁷ Vantuch str. 411 – judikáty R III/64 a R 20/72

⁸⁸ Musil, Kratochvíl, Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 633-650 a Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 401-427

vystupující proti sobě, mající v podstatě rovnoprávné postavení. Rozhoduje se zde o vině a trestu obžalovaného, ochranném opatření nebo náhradě škody za spáchaný trestný čin. Rozhodnutí připadá soudu, který vychází z obžaloby a rozhoduje teprve potom, když byly podrobně probrány a na základě důkazů prováděných za účasti procesních stran objasněny všechny rozhodné skutkové okolnosti. V hlavním líčení vrcholí účel trestního řízení⁸⁹. Průběh hlavního líčení je v zásadě určen obžalovací zásadou. Obžaloba, obhajoba a rozhodování věci jsou rozděleny mezi samotné procesní subjekty, čímž je zároveň vytvořen předpoklad pro sporný průběh řízení.

Obviněnému je zaručeno právo na obhajobu především prostřednictvím obhájce, který je obviněnému v případě potřeby neprodleně ustanoven. Obviněný ani obhájce však nemají možnost účastnit se úkonů, které provádí předseda senátu, příp. samosoudce, při přípravě líčení. Těžiště dokazování a rozhodnutí v trestním řízení je v hlavním líčení.

Průběh hlavního líčení lze z hlediska časové posloupnosti rozdělit následovně:

- Počátek hlavního líčení,
- dokazování,
- závěr hlavního líčení,
- rozhodnutí soudu v hlavním líčení.

Okruh otázek, které jsou při provádění důkazů objasňovány, je zásadně určen předmětem dokazování. Hlavní líčení řídí předseda senátu, který také zpravidla bezprostředně provádí všechny důkazy. Provedením jednotlivého důkazu nebo úkonu může pověřit člena senátu nebo to uložit státnímu zástupci. Rovněž obhájce má právo ve stejném rozsahu se souhlasem předsedy senátu provádět důkazy ve prospěch obhajoby.

Samotný proces dokazování začíná výslechem obžalovaného k obsahu obžaloby, zároveň i k náhradě škody, byl-li uplatněn nárok na ni. Trestní řád počítá se součinností stran při dokazování v hlavním líčení, nutno ovšem podotknout, že i když trestní řád počítá zejména s vyšší aktivitou státního zástupce (je povinen dokazovat vinu obžalovaného), procesní odpovědnost za zjišťování skutkového stavu nese soud. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout a se souhlasem předsedy senátu ho mohou i provést. Obhájce navrhuje důkazy svědčící ve prospěch obžalovaného nebo takové důkazy, které jeho vinu nebo spoluúčast snižují nebo zmírňují. Obhájce má rovněž právo klást vyslýchaným

---

⁸⁹ Ustanovení § 1 trestního řádu

osobám otázky, a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončil a když už nemají otázky ostatní členové senátu.

O pořadí provádění důkazů rozhoduje předseda senátu dle svého uvážení s tím, že dle ustanovení § 207 odst. 1 trestního řádu dokazování začíná výsledkem obžalovaného k obsahu obžaloby (návrhu na náhradu škody). Pravidla pro provádění důkazů stranami obsahuje ustanovení § 215 odst. 2,3 trestního řádu.

Obžalovaný musí být po provedení každého důkazu dotázán, zda se k němu chce vyjádřit, a jeho vyjádření se zapíše do protokolu. Tím se uskutečňuje právo obžalovaného na vlastní obhajobu spočívající v tom, že může vyjádřit vlastní stanovisko ke všem provedeným důkazům.

Po provedení všech důkazů zjistí předseda senátu, zda strany nečiní návrh na doplnění dokazování, a není-li důkazních návrhů nebo nebylo-li rozhodnuto, že se další důkazy provádět nebudou, prohlásí předseda senátu dokazování za skončené a udělí slovo k závěrečným řečem, trestní řád i v této chvíli umožňuje, aby obhájce podal návrhy na doplnění dokazování.⁹⁰

3.4.1 Příprava hlavního líčení

Osoby, jimž se opis obžaloby doručuje, je nutno v souladu s ustanovením § 196 odst. 2 vyzvat, aby návrhy na provedení dalších důkazů u hlavního líčení včas soudu sdělily a uvedly okolnosti, které mají být těmito důkazy objasněny. Což by mělo zabezpečit plynulost hlavního líčení bez zbytečných a zdlouhavých odročení.

Důležitá je rovněž strategie, kterou obhájce zvolí. Důkazní návrhy nad rámec těch, které jsou v obžalobě, může po výzvě soudu podat, ale jen v případě, že nebudou právě v rozporu se zvolenou strategií. Rozsah dokazování totiž určuje předseda senátu a procesní strany neinformuje o zamýšleném postupu. Zároveň může obhájce přijít se svými návrhy teprve v hlavním líčení a to z důvodu své reakce na vývoj dokazování.⁹¹

3.4.2 Zahájení hlavního líčení

Předseda senátu hlavní líčení zahájí sdělením věci, která bude projednána. Následně zjistí, zda se všechny předvolané osoby dostavily, zjistí jejich totožnost. U osob, které mají právo na zachování lhůt k přípravě na hlavní líčení, zjistí, zda byly tyto lhůty dodrženy. Nastane-li

---

⁹⁰ Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia. 2005, s.401-428

⁹¹ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 427-435

situace, že se některá z předvolaných stran nedostaví, rozhodne soud po slyšení stran přítomných, zda je možné hlavní líčení provést nebo jej bude muset odročit.⁹²

3.4.3 Dokazování a obhajoba obžalovaného v hlavním líčení

Obecná ustanovení o dokazování (§ 89-118 trestního řádu) jsou pro potřeby hlavního líčení doplněna a konkretizována v ustanoveních § 207-218 trestního řádu. Při dokazování v hlavním líčení má soud za úkol důkazy opatřené v přípravném řízení a další důkazy navržené v obžalobě nebo stranami provést a zhodnotit, a to způsobem, který pro jednotlivé důkazy stanoví jak ustanovení obecná tak zvláštní. Soud, v souladu se zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, není povinen v hlavním líčení probrat veškerý důkazní materiál z přípravného řízení a v rozhodnutí se s ním vypořádat.

3.4.4 Výpověď obžalovaného

Jako první důkaz zákon stanovuje v hlavním líčení výslech obžalovaného. Zařazení výslechu obžalovaného hned za přednesení obžaloby (návrhu na potrestání) a za případné uplatnění nároku na náhradu škody, je významným prvkem kontradiktornosti hlavního líčení.

Je žádoucí, aby obhájce ještě před zahájením výslechu obžalovaného věděl, čeho chce při obhajobě dosáhnout. Cíle obhajoby se mění případ od případu, nelze stanovit univerzální cíl a ten aplikovat na všechny případy. Určení cíle obhajoby přímo souvisí a vychází z taktiky obhajoby.⁹³ Lze ji korigovat v závislosti na průběhu dokazování v konkrétní věci. Obhájce hájí zájmy obžalovaného a měl by stanovit takovou taktiku, která povede ke zproštění viny nebo jejího zmírnění.

Obhájce by měl pečlivě prostudovat spisy, které obdrží po skončení vyšetřování nebo po podání obžaloby a měl by reálně zvážit důkazy ve věci a v souladu s nimi zvolit nebo případně přehodnotit strategii jím vedenou obhajobu. Takto by měl činit zejména ve chvíli, kdy se ve spise nalézají řada usvědčujících důkazů, které není schopen vyvrátit či zpochybnit.

Pokud obhájce hodlá usilovat o prokázání nevinu obžalovaného před soudem, je možné, aby podle výsledků dokazování zjištěných v přípravném řízení zaměřil na obhajobu na některý z důvodů zproštění obžaloby uvedených v ustanovení § 226 trestního řádu.

Úloha obhájce je v této fázi velmi důležitá. V praxi často dochází k situaci, kdy obžalovaný nemá obhájce, nikdy se neporadil s právníkem a ani netuší, co ho před soudem čeká (pokud se

---

⁹² Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 432-435

⁹³ Ševčík, V. *Taktika obhajoby*. Bulletin advokacie, 2001, č. 9, s. 50an., č.10, s. 60 an.

jedná o prvopachatele). Poté nastávají situace kdy je obžalovaný před svojí výpovědí poučen předsedou senátu, zdaleka ne vždy však poučení pochopí a nejednou se snaží odkazovat na svojí výpověď z přípravného řízení, přestože neshledává důvod k odepření své výpovědi. To způsobuje zbytečnou výměnu názorů mezi ním a předsedou senátu.

Obviněný může rovněž nabýt pocit, že bude odsouzen, a proto rezignuje na svojí obhajobu. Pokud nemá obhájce, neuvědomuje si, že v obžalobě se státní zástupce nemusel vypořádat s jeho obhajobou a pouze se soustředil na odůvodnění jeho postavení před soud. Tato poráženecká nálada může velmi negativně projevit i na jeho výpovědi v hlavním líčení.

Nastat může i situace, kdy od výpovědi obviněného uplynula delší doba a není-li na hlavní líčení připraven, nejednou si před soudem nevybavuje, jak vypovídal v přípravném řízení (může si i protičeřit).

Určitá část obžalovaných, kteří nemají obhájce, přistupuje ke své obhajobě neodůvodněně optimisticky a to bez ohledu na obsah obžaloby. Nepřipouštějí si možnost, že by mohli být uznáni vinnými. Pokud se takový obžalovaný neseznámí se spisem ani po skončení vyšetřování, nemusejí být obeznámeni s důkazy svědčícími proti nim. Nemají-li k dispozici ani kopie protokolů o výsleších svědků, kteří svědčí proti nim a navíc podcení skutečnosti obsažené v obžalobě podané státním zástupcem, mohou si situaci při svém výslechu v hlavním líčení výrazně zkomplikovat.

Úlohou obhájce v této fázi trestního řízení, tedy při výslechu obžalovaného, je obžalovaného na to řádně připravit. Upozornit ho na možnosti, které má, zvolit strategii s jakou do hlavního líčení vstoupí. Je žádoucí, aby obhájce znal dostatečně spis, teprve po seznámení se spisem může obhájce vytvořit účinnou taktiku. Obhájce je zároveň povinen se řídit pokyny obžalovaného. Není-li pokyn obžalovaného týkající se způsobu obhajoby v rozporu se zákonem nebo stavovským předpisem, musí se jím řídit (§ 16 odst. 1 zákona o advokacii). Kdyby obžalovaný sám a bez souhlasu obhájce změnil způsob své obhajoby, může podle okolností případu obhájce odstoupit od smlouvy o poskytování právních služeb dle ustanovení § 16 odst. 2 zákona o advokacii. Pokud obhájce s obžalovaným znají spis a obžalovaný ví, co vypověděl, jako obviněný může mu to usnadnit výpověď a tím i obhajobu. Seznámený obhájce podává obžalovanému otázky a upozorňuje na bílá místa v jeho výpovědi a ten si může vzpomenout na skutečnosti, kterým nepřikládal význam nebo je považoval na bezvýznamné. Je rovněž možné, že tyto skutečnosti uvedl, ale význam jim nepřikládal vyslyšající, a proto je do protokolu o výslechu nezaznamenal a obviněný si to při čtení protokolu o výslechu neuvědomil. Tímto může obviněný buď sám, nebo z popudu otázek

soudu vše vysvětlit, odůvodnit doplňky své výpovědi, změny v ní, čímž si může zlepšit pozici.

Obhájce upozorní obžalovaného rovněž na možnost kdykoliv odepřít výpověď v hlavním líčení, bez ohledu na to, že v průběhu přípravného řízení toto právo nevyužil a vypovídal. V takové situaci je nutné citlivě posoudit, zda to bude mít pozitivní efekt.⁹⁴ Pokud měl obviněný obhájce v přípravném řízení, který by přítomen jeho výslechu, podobné rozpory se vyskytují jen výjimečně. To je pozitivní výsledek jejich vzájemné součinnosti.

Po skončení výslechu obžalovaného předsedou senátu, mu mohou pokládat otázky také přísedící, státní zástupce, obhájce a případně další účastníci řízení. Přestože protokolace předsedů senátů vesměs vychází z § 95 trestního řádu, objevuje se v praxi i nesprávný přístup. Někdy se stává, že předseda senátu doslovně zapisuje výpověď obžalovaného v těch částech, které potvrzují obžalobu. Pokud však výpověď obžalovaného obžalobu vyvrací či zpochybňuje, protokoluje pouze stručnou výpověď s tím, že opomíjí některé její pasáže, které jsou ve prospěch obžalovaného. Takový přístup je v rozporu s ustanovením § 95 trestního řádu a obhájce by měl proti protokolu podat námitky a žádat upřesnění nebo doplnění protokolace. Většinou je námitkám vyhověno a protokol je v souladu s nimi doplněn.

Forma vystupování obhájce by měla být vždy taková, aby mohla účinně napomoci zájmu obžalovaného. Za vhodné se v tomto smyslu nepovažuje tvrdé až agresivní vystupování obhájce nebo naopak nepřiměřeně mírné podání prosazování zájmů klienta.

Výhoda obhájce se projeví i v situaci, kdy je řízení vedeno proti několika obžalovaným a předseda senátu učiní opatření, že každý z nich bude, vyslýchám v nepřítomnosti ostatních. Na rozdíl od obžalovaného on může být přítomen výslechu jakéhokoliv obžalovaného. Přičemž v případě nutné obhajoby je jeho přítomnost nezbytná. To mu umožní klást otázky ostatním spoluobžalovaným v době, kdy je jeho klient mimo jednací síň.

3.4.5 Výslech svědků

Dokazování dále pokračuje výslechem svědků a znalců, přičemž předseda senátu musí dbát na to, že osoba dosud nevyslechnutá nesmí být přítomna výslechu obžalovaného nebo jiného svědka. Pokud by reálně hrozila možnost, že svědek v přítomnosti obžalovaného nebude vypovídat pravdu nebo pokud by takovému svědkovi a jeho osobám blízkým hrozilo

---

⁹⁴ Pokud obviněný před policejním orgánem vypovídal spontánně s uvedením detailních informací, které může znát zřejmě jen pachatel, je odmítnutí výpovědi v hlavním líčení sice možné, ale z pohledu obhajoby nemůže přinést efekt, který obžalovaný sledoval. V takovém případě přečte předseda senátu jeho podrobnou výpověď a jeho pozice se ještě více zkomplikuje.

nebezpečí⁹⁵ vyplývající z jeho podaného svědectví, je předseda senátu povinen učinit opatření, která zajistí jejich bezpečnost, případně utají jejich totožnost⁹⁶. Předseda senátu může obviněného vykázat z jednací síně po dobu výslechu takového svědka.

Pokud státní zástupce a obžalovaný souhlasí, může předseda senátu namísto výslechu svědka v hlavním líčení přečíst protokol jeho výpovědi. Pokud má obžalovaný obhájce, rozhoduje o tom spíše on, z důvodu strategie obhajoby při dokazování

Zprávy státních nebo jiných orgánů, listiny či posudky, kterými se důkazy provádějí, se v hlavním líčení přečtou. Strany mají právo do nich nahlížet a svědkům či znalcům se to umožní, pokud to situace vyžaduje.

Při dokazování platí zásada, že obžalovaný musí být po každém provedení jednotlivého důkazu dotázán předsedou soudu, zda se chce vyjádřit k tomuto důkazu a jeho vyjádření zaznamená do protokolu. Je jasné, že tuto funkci vykonává za obžalovaného jeho obhájce, který tím fakticky naplňuje aktivní obhajobu v hlavním líčení. Jeho cílem bude nalézt v odpovědích svědka či znalce fakta, která zmírňují nebo dokonce vyvracejí vinu obžalované.

Dokazování v hlavním líčení vykonávají především strana obhajoby (především obhájce), státní zástupce a předseda senátu. Strany důkazy nejenže navrhují, ale mohou je i provádět. Obhájce může se souhlasem předsedy senátu klást otázky vyslychaným, a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončil a když už nemají otázky další členové senátu⁹⁷. Těmito otázkami může obhájce aktivně spolupůsobit při objasňování okolností, které považuje pro rozhodování o věci za významné a k nimž během výslechu vyslychaných osob nebylo přihlíženo. Přitom se může zaměřit na vše, co je významné pro posuzování hodnověrnosti údajů sdělených vyslychanou osobou a tím do nemalé míry ovlivnit úvahy soudu při hodnocení důkazů.

Obhájce rovněž dbá na to, aby otázky jím položené byly vždy ku prospěchu obžalovaného. K tomu je třeba perfektní znalost spisu obhájcem a rovněž je vhodné otázky předem připravit. Zároveň je třeba, aby obhájce pečlivě poslouchal výpovědi vyslychaných osob a jejich odpovědi na otázky jim položené před tím, než bude moci on sám pokládat otázky. Potřeba podání dalších otázek většinou plyne z výslechu vyslychaných osob jako reakce na ně v souladu s cíly obhajoby.

---

⁹⁵ Především újma na zdraví, smrt

⁹⁶ Pod pojmem zajištění nutno chápat nejen utajení vzhledu, ale i jeho hlasivého projevu – rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. srpna 2003, sp. Zn. 5T do 810/2003

⁹⁷ Ustanovení § 215 odst. 1 trestního řádu

Novela trestního řádu⁹⁸ výrazně posílila aktivní účast obhajoby na dokazování (doplněn § 89 odst. 2 a nový § 110a trestního řádu).⁹⁹ Zásadní pro obhajobu je druhá věta ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu, které uvádí, že: „Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout.“ Tímto doplněním odpadly pochybnosti, které zpochybňovaly oprávnění obhajoby týkající se vyhledávání důkazů svědčících ve prospěch obviněného a jejich předkládání. Je samozřejmé, že obhájce může podat jen ty důkazy, které slouží ku prospěchu obviněného, Proto je důležité, aby obhájce než takový důkaz navrhne, se seznámil s tím, co svědek ví a může vypovědět.

Dále z novelizovaného ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu plyne pro orgány činné v trestním řízení i povinnost se vypořádat i s důkazy vyhledanými, navrženými nebo předloženými obhajobou. To by rovněž mělo v praxi zamezit plošnému odmítání obhajobou navržených důkazů, ke kterému před novelou docházelo.

Obhájce může v hlavním líčení dle ustanovení § 215 odst. 2 trestního řádu žádat, aby mu bylo umožněno provést důkaz, zejména tedy vyslechnout znalce. Předseda senátu mu vyhoví zejména v případě, že jde o důkaz prováděný k jejich návrhu, nebo jimi opatřený a předložený. Předseda senátu by měl vyhovět návrhu na výslech znalce, který posudek zpracoval vždy, byl-li znalecký posudek opatřen a předložen obhajobou. Tímto ustanovením je rovněž posílenu kontradiktornost trestního řízení a zvyšuje možnosti obhájce „v zápase“ proti státnímu zástupci.

Obhájce rovněž může požádat soud o možnost provést konfrontaci¹⁰⁰ mezi:

- Obžalovanými,
- obžalovaným a svědkem,
- svědky navzájem.

Předseda senátu vyhoví žádosti o provedení důkazu dle ustanovení § 215 odst. 2 trestního řádu vždy, když se bude jednat o důkaz provedený na návrh státního zástupce, obžalovaného nebo jeho obhájce, tedy osob, které chtějí samy důkaz provést. Tímto je umožněno, aby strany proti sobě stojící mohly náležitým způsobem a z vlastní iniciativy prokázat před soudem svá tvrzení ve věci. Jde o zajištění tzv. rovnosti zbraní.

---

⁹⁸ Provedená zákonem č. 265/2001 Sb.

⁹⁹ Vantuch, P. *Může předseda senátu vyzvat obhájce, aby provedl důkaz, který navrhla strana obhajoby?*,

Trestněprávní revue, 2004, č. 4

¹⁰⁰ Viz kapitola 5.1

Pro obhájce (obhajobu jako stranu) plyne rovněž z novelizovaného ustanovení § 215 odst. 2 trestního řádu další rozšíření možnosti výslechu svědků. Může žádat, aby mu bylo umožněno provést výslech svědka. Pokud by nastala situace, kdy v hlavním líčení navrhuje výslech stejného svědka jak obhájce, tak i státní zástupce, rozhodne předseda senátu po vyjádření obou stran o tom, která z nich výslech povede.

Právo obhájce navrhnout svědka, ještě neznamená jeho povinnost jej vyslechnout. Naopak obhájce může předsedu senátu požádat o provedení výslechu svědka v hlavním líčení i v případě, že návrh na výslech tohoto svědka obhajoba nepodala. Z dikce zákona plyne, že záleží pouze na obhájci, zda chce provést výslech svědka, kterého navrhl soudu. To však musí obhájce výslovně vyjádřit¹⁰¹, ať již písemně v žádosti a návrhu, který adresuje soudu před konáním hlavního líčení nebo jej ústně přednese před soudem.

Obhájce má rovněž právo požádat o provedení výslechu jakékoliv osoby, která ve standardním přípravném řízení podala vysvětlení, a o nichž policejní orgán pořídil úřední záznam. Praxi tak obhájce činí z důvodu výskytu dvou linií záznamů, kdy jedna podporuje obžalobu a druhá zase obhajobu. Předseda senátu takové žádosti vyhoví a umožní obhájci, aby vyslechnul takovou osobu jako svědka, především, jedná-li se o důkaz, jehož provedení obhajoba sama navrhla. To samé platí i pro svědky, které navrhne obhájce jako protiváhu vůči svědkům, kteří vypovídají v neprospěch obžalovaného.

Obhájce disponuje, narozdíl od obžalovaného, většinou i procesními znalostmi, pokud tedy obžalovaný nemá obhájce, nebude vědět jakými směrnice se má při výslechu řídit a jaká ustanovení trestního řádu má respektovat. Další výhodou obhájce je, že není zatížen stresem¹⁰² nebo emocemi. V neposlední řadě by si obžalovaný mohl přitížit, pokud by vedl výslech sám¹⁰³.

Cílem obhájce je vyvrátit obžalobu nebo alespoň zmírnit její tvrzení. Obhájce se přitom soustředí na prokázání nevěrohodnosti, neprůkaznosti důkazů, které navrhl a předložil státní zástupce, strana obžaloby, a zároveň předkládá vlastní důkazy, které obžalovaného ospravedlňují nebo alespoň zmírňují jeho vinu.

Velmi důležité je pro obhájce, potažmo obhajobu, nové ustanovení § 110a trestního řádu: *„Jestliže znalecký posudek předložený stranou má všechny zákonem požadované náležitosti a*

---

¹⁰¹ Viz příloha III.

¹⁰² Více viz kapitola 15.3 Psychologie pro právníky

¹⁰³ Špatně položenými otázkami, nesoustředěností, emočním jednáním a jím vedený výslech nevede ku prospěchu, nýbrž se omezuje pouze na projev nesouhlasu s výpovědí vyslýchaného.

obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. Orgán činný v trestním řízení umožní znalci, kterého některá ze stran požádala o znalecký posudek, nahlédnout do spisu nebo mu jinak umožní seznámit se s informacemi potřebnými pro vypracování znaleckého posudku.“, účinné od 1. 1. 2002, neboť velmi výrazně posiluje možnost účasti obhajoby na dokazování. Zásadní pro obhajobu obviněného je to, že jsou-li splněny všechny podmínky uvedené v § 110a trestního řádu, má znalecký posudek vyžádaný obhajobou procesně stejnou váhu jako posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. Pokud by znalecký posudek, který si vyžádá obhájce, byl v rozporu¹⁰⁴ s očekáváním obhajoby, nemohl by ho obhájce předložit jako důkaz (soulad s § 41 odst. 1 trestního řádu).

Ač nezměněno nabylo po novele účinné od 1. 1. 2002 na významu rovněž ustanovení § 106 trestního řádu, jelikož úzce navazuje na nové ustanovení § 110a trestního řádu. Dle § 106 trestního řádu musí být znalec, i ten, který podal posudek na žádost některé strany podle § 89 odst. 2 trestního řádu, v předvolání upozorněn na následky nedostavení v souladu s ustanovením § 66 trestního řádu a na povinnost bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které by byl vyloučen nebo které mu jinak brání být ve věci činný jako znalec. Znalec musí být rovněž poučen o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku.

Obhajobě je rovněž od 1. 1. 2002 umožněno vznést námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek položených znalci, což před touto novelou trestní řád neumožňoval. Pokud by je vznesl obhájce v hlavním líčení, rozhodne o důvodnosti námitek předseda senátu, před kterým se v té době vede řízení. Pro obhájce se tak otevírá další možnost při obhajobě obžalovaného, protože pokud předseda senátu námitkám vyhoví, může docílit změny znalce nebo přeformulování otázek. V tomto rozsahu to může obhájce uplatnit i vůči posudku ústavu¹⁰⁵.

Docent Vantuch zastává názor, se kterým se ztotožňuji i já, že jsou-li v hlavním líčení dva znalecké posudky zpracované různými znalci, a každý svědčí ve prospěch jiné strany (obhajoba x obžaloba), měli by být oba vyslechnuti.

Obhájce rovněž může navrhnout, aby vzhledem k výjimečnosti, zvláštní obtížnosti případu, vyžadujícího zvláštního vědeckého posouzení, v řízení před soudem přibral předseda senátu

---

¹⁰⁴ Buď by obžalovaného usvědčoval, nebo by obsahoval přítěžující okolnosti

¹⁰⁵ V souladu s ustanoveními § 105 odst. 3 a § 110 odst. 4 trestního řádu

státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem¹⁰⁶. Pokud předseda senátu na návrh obhajoby přibere k přezkoumání posudku podaného znalcem některou z institucí uvedených v § 110 odst. 1 trestního řádu a požádá-li obhájce, aby mu bylo umožněno provést důkaz výslechem zpracovatele tohoto posudku, předseda senátu mu vyhoví (ustanovení § 215 odst. 2 věta druhá, trestního řádu).

Výhoda umožnění provedení výslechu znalce obhájcem spočívá v tom, že na rozdíl od podkládání doplňujících otázek, zde vznikne obhájci možnost provedení takového výslechu v celé jeho šíři. Což je bezpochyby ku prospěchu obžalovaného. Pokud obhájce provede výslech v zákonných normách¹⁰⁷, nemělo by ze strany předsedy či členů senátu docházet k přerušování výslechu. Výslech znalce obhájcem samozřejmě předpokládá precizní přípravu výslechu, což lze od něj reálně očekávat.

Je potřeba ještě upozornit na možnost změny senátu nebo uplynutí delší doby¹⁰⁸, která uplynula od posledního odročení hlavního řízení. Pro obhajobu je významné, že předseda senátu přečte podstatný obsah protokolu o hlavním líčení, včetně v něm provedených důkazů, ale jen v případě, souhlasí-li s tím obviněný (resp. státní zástupce)¹⁰⁹. Ty s tím souhlasí za předpokladu, že je takovéto přečtení bude ve prospěch obhajoby či obžaloby.

3.4.6 Závěr hlavního líčení

Obhajoba, tedy obžalovaný nebo obhájce, mají možnost v závěrečné řeči znovu navrhnout ty návrhy, které jim byly zamítnuty¹¹⁰. Obžalovaný dokonce i při závěrečném slovu. Pokud by soud vyhověl návrhům na doplnění dokazování, musí znovu stranám udělit slovo k závěrečným řečem¹¹¹, soud se neodebere k závěrečné poradě. Kdyby nastala situace, že soud se již odebral k závěrečné poradě a jejím průběhu vyplyne potřeba doplnění dokazování, senát ji přeruší a po návratu do jednací síně vyhlásí za přítomnosti stran rozhodnutí o doplnění dokazování. V praxi k této situaci dochází zcela výjimečně. Pro obhájce je to poslední možnost před rozhodnutím soudu I. Instance, kdy může podat návrhy důkazů, které dle jeho názoru mohou obžalovaného zprostit viny nebo jeho vinu alespoň zmírnit.

¹⁰⁶ Ustanovení § 110 odst. 1 trestního řádu

¹⁰⁷ Tedy bez nátlaku a použití sugestivních a kápiciozních otázek

¹⁰⁸ Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář II. Díl.* 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 1737

¹⁰⁹ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 435-463

¹¹⁰ Ať už v průběhu vyšetřování, při jeho skončení i po podání obžaloby

¹¹¹ Ustanovení § 218 trestního řádu

Závěrečné řeči ovšem probíhají po skončeném dokazování, proto jejich obsah nelze použít k důkazu. Argumentace uplatněná v závěrečných řečech ovšem může soud ovlivnit při hodnocení výsledků dokazování, nebo vést i jeho doplnění.

V této fázi obhájce zhodnocuje ze svého pohledu výsledky dokazování při hlavním líčení, poukáže na skutkovou právní stránku předmětu řízení a přednese závěrečný návrh. V zájmu obhajoby, tedy obhájce a obviněného, je sdělení návrhů na doplnění dokazování a prezentování dosud neobjasněných okolností již v průběhu vyšetřování, jeho skončení nebo v rámci řízení před soudem I. Instance, nejpozději v průběhu hlavního líčení. Tato možnost existuje především z důvodů, že až těsně před závěrem hlavního líčení zjistil obhájce (obžalovaný) určitou okolnost, která si vyžaduje doplnění dokazování, proto ji uvede v závěrečné řeči a zdůrazní, že k jejímu zjištění došlo až po skončení dokazování.¹¹²

3.5 Dokazování v odvolacím řízení

Rozsudkem, jímž soud rozhodl o obžalobě, končí trestní stíhání jen tehdy, pokud proti rozsudku nebylo podáno odvolání některou z oprávněných osob. Obžalovaný může podat odvolání pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká a v jeho prospěch.

Odvolání je přípustné proti každému rozsudku soudu I. Instance, které ještě nenabylo právní moci.

Důležité pro obhajobu je, že nemůže podat odvolání pouze proti odůvodnění rozsudku, ale může napadnout odůvodnění v souvislosti s určitým výrokem a dovozovat, že konkrétní výrok je nesprávný, neúplný nebo že chybí.

Obhajoba podává odvolání pouze ve svůj prospěch, a to pro nesprávnost některého výroku, který se ho přímo dotýká, protože takový výrok soudem učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí.

Napadnout může:

- Výrok o vině,
- výrok o trestu,
- výrok o ochranném opatření,

---

¹¹² Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 471-478

- výrok o povinnosti nahradit poškozenému škodu způsobenou trestným činem.

Odvolání jménem obžalovaného mohou podat zákonný zástupce¹¹³ a obhájce¹¹⁴. Tyto osoby podávají odvolání v jeho zastoupení, tedy za obžalovaného. Toto nelze ztotožňovat s oprávněním jiných osob podat odvolání ve prospěch obžalovaného, kde tyto osoby vystupují vlastním jménem.

Obhájce podává odvolání vždy v zastoupení obžalovaného jako úkon obhajoby, nikoliv vlastním jménem, neboť není osobou se samostatným odvolacím právem ve smyslu ustanovení § 247 odst. 3 trestního řádu¹¹⁵.

Důkazy se v této fázi trestního řízení provádějí dle stejných ustanovení trestního řádu jako při hlavním líčení (o důkazech a dokazování bylo pojednáno v předešlé kapitole). Důležité je zmínit, že důkazy se před odvolacím soudem neprovádějí ve stejném rozsahu jako v hlavním líčení. Provádění důkazů před odvolacím soudem je pravidlem a to s účinností od 1. 1. 2002 v případě existence vad napadeného rozsudku, týkajících se skutkových zjištění. Dokazování je založeno na apelačním principu s prvky kasačními. Zákon vylučuje provádění důkazů jen tehdy, pokud by šlo o rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování, které by znamenalo nahrazovat činnost soudu první instance. Na druhé straně ke změně rozhodných skutkových závěrů nepostačuje jen formální provedení některých, zejména listinných důkazů, jimiž nebyly zjištěny žádné nové skutečnosti (srov. NS 11/2001-T 281).¹¹⁶

Dokazování v odvolacím řízení je prostředkem sloužícím k tomu, aby výsledky původního dokazování, na nichž spočívá přezkoumávaný rozsudek, byly buď potvrzeny jako správné, anebo aby správnost původního dokazování a jeho hodnocení byla zpochybněna a umožnila nápravu vad napadeného rozsudku. Meze doplnění dokazování, před odvolacím soudem, jsou limitovány potřebou spolehlivě rozhodnout o odvolání a odvíjejí se od obsahu a rozsahu přezkumné činnosti odvolacího soudu dle ustanovení § 254 trestního řádu.

Ve veřejném zasedání se opět projeví kontradiktornost řízení v tom, že strana obhajoby může nejen podávat návrhy na doplnění dokazování, ale rovněž usilovat o vlastní provádění navržených důkazů a předseda senátu by jim v mezích ustanovení § 215 odst. 2 trestního řádu měl vyhovět.

¹¹³ Ustanovení § 34 trestního řádu

¹¹⁴ Ustanovení § 35 trestního řádu

¹¹⁵ Judikáty č. R 28/2003, a NS 19/2003-T 454

¹¹⁶ Šámal, P. a kol. *Trestní řád. II. Díl. 6.* Vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 2053

Důkazní aktivitu by měl mít především obhájce obžalovaného, který sepsal a podal odvolání. Proto je nasnadě zvážení ze strany obhájce o možnosti uplatnit právo vyslyšet svědky nebo znalce. Pokud o výslech svědka požádá, měl by mu to předseda senátu v odvolacím řízení umožnit zejména ve dvou případech. Především vždy když došlo k porušení tohoto práva v řízení před soudem první instance, stejně jako v případech kdy obžalovaný dosáhl předvolání svědka k odvolacímu soudu na základě svého návrhu.

Obhájce usiluje o zpochybnění správnosti původního dokazování i jeho hodnocení v rozsudku. S cílem provedení důkazů odvolacím soudem nebo zrušení rozhodnutí soudu I. Instance soudem odvolacím pokud by se jednalo o rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování, které by suplovalo jeho činnost. Zároveň odvolací soud vydá závazný pokyn, ve kterém stanoví, jakým směrem musí doplnit soud I. Instance dokazování.¹¹⁷

3.6 Dokazování ve vykonávacím řízení

Účelem tohoto finálního procesního stadia spočívá v nuceném uskutečnění obsahu rozhodnutí příslušného orgánu činného v trestním řízení, pokud to povaha takového rozhodnutí vyžaduje a zpravidla nebylo-li realizováno dobrovolně. Význam je dán skutečností, že toto stádium garantuje naplnění účelu trestního řízení jako celku.¹¹⁸

Proces dokazování ve vykonávacím řízení má jiný charakter, než u stádií předcházejících trestního řízení. Provádí se za účelem získání podkladů pro jiná rozhodnutí¹¹⁹, na rozdíl od předešlých stádií, ve kterých bylo dokazování zaměřeno na rozhodnutí o vině a trestu obžalovaného. Dokazování je velmi úzce zaměřeno na otázky v tomto řízení vznikajících. Úloha obhájce spočívá v získání, navržení popřípadě i provedení důkazů, které by mohly přispět k rozhodnutí soudu.¹²⁰

3.7 Odklony v trestním řízení

Trestní řád v hlavě dvacáté stanovuje odchylky, resp. zvláštní způsoby řízení, pro řízení ve věcech mladistvých¹²¹, řízení proti uprchlému, pro podmíněné zastavení trestního stíhání, pro narovnání, pro řízení před samosoudcem a pro řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu. Pokud by nastala situace, že trestní řád neobsahuje v hlavě dvacáté zvláštní

---

¹¹⁷ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 478-520

¹¹⁸ Ustanovení § 1 odst. 1 trestního řádu

¹¹⁹ Př. odklad výkonu trestu odnětí svobody ze zdravotních důvodů, o podmíněném propuštění atd.

¹²⁰ Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 375, 400

¹²¹ Dle ustanovení § 291 trestního řádu upravuje řízení ve věcech mladistvých zvláštní zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

ustanovení, resp. v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže není takové ustanovení, platí i pro tyto případy obecné předpisy, i když někdy jen přiměřeně¹²². Další odchylky¹²³ jsou obsaženy rovněž i v řadě jednotlivých ustanovení v jiných částech trestního řádu.¹²⁴

Význam odklonů spočívá ve snaze účinně reagovat na přetížení soudů a dalších orgánů činných v trestním řízení. Dále snížit náklady spojené s řízením (trestní i civilní) a zároveň nalézt účinné formy prevence kriminality, kdy bude zachováno dosažení účelu trestního řízení, aniž by ale došlo k samotnému projednání trestní věci v hlavním líčení. Musí rovněž zůstat zachovány vysoké nároky věcné správnosti a spravedlivosti soudního rozhodování.

Odklony se využívají zejména u méně závažných trestných činů a důraz je přitom kladen především na nápravu a výchovné působení na pachatele trestného činu do budoucna a s tím související narovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí trestného činu.

3.7.1 Řízení proti mladistvému

Řízení proti mladistvému v trestních věcech je upraveno zvláštním zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, na což odkazuje i ustanovení § 291 trestního řádu. Důvodem zvláštní úpravy je především dosažení výchovného účelu trestního řízení, rozšíření a zvláštní zajištění procesních práv mladistvého s ohledem na jeho věk, nižší mravní a duševní vyzrálost, a tedy i omezení vlastní obhajoby a vyloučení veškerých nežádoucích vlivů trestního řízení, které by mohly být překážkou jinak výchovnému působení řízení na mladistvého.

Pod pojmem mladiství je nutno spatřovat osobu, která v době spáchání provinění¹²⁵ dovršila patnáctý rok věku a nepřekročila osmnáctý rok věku. Osobu můžeme označovat za mladistvého až od prvního po jejích patnáctých narozeninách, nejpozději však do dne jejích osmnáctých narozenin. Trestně odpovědné není dítě mladší patnácti let, tedy pokud by se dopustilo činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě v souladu s ustanovením § 89 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Řízení s dětmi je svojí povahou občanské soudní řízení a nikoliv trestní řízení, jedná se o řízení nesporné vycházející z úpravy řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (viz ustanovení § 176 a následující Občanského soudního řádu)¹²⁶

---

¹²² Př. pokud jde o řízení před samosoudcem

¹²³ Př. ustanovení § 362 trestního řádu

¹²⁴ Jelínek J., a kol.: Trestní právo procesní, 5. aktualizované vydání, Linde Praha 2007, s. 645-648

¹²⁵ Ustanovení § 6 zákona o soudnictví ve věcech mládeže- provinění je trestný čin spáchaný mladistvím

¹²⁶ Zezulová, Šabata. *Řízení ve věcech dětí mladších patnácti let*, Stání zastupitelství, 2009. Č. 2. S. 13-21

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže klade důraz na urovnání narušených vztahů mezi poškozenými a mladistvým pachatelem, využívání alternativních postupů v řízení, především odklonů a nápravu škodlivých následků způsobených proviněním mladistvého. Důležité je vést řízení s mladistvými tak, aby přispělo k předcházení a zamezování provinění a zároveň směřovalo k jejich odhalování, stíhání a spravedlivému potrestání.

Soudnictví vykonávají dle ustanovení § 4 zákona o soudnictví ve věcech mládeže specializované soudy pro mládež, zároveň platí, že úkonů přípravného řízení, kterých se účastní mladiství, mají provádět policejní orgán k nim určený a státní zástupce specializovaný na mládež. Zákon klade zvýšené požadavky na soudce a další zúčastněné osoby na řízení.¹²⁷

V zákoně o soudnictví ve věcech mládeže jsou rovněž zvláštní ustanovení o právech mladistvého, jeho obhájci a zákonném zástupci mladistvého, jakož i o zájmech a právech poškozeného.¹²⁸

Obhájce si může zvolit mladiství sám, jeho zákonný zástupce nebo se může jednat o případ nutné obhajoby. Při volbě obhájce pro mladistvého by měl být velký důraz dbán na samotný výběr, mělo by se jednat o obhájce, který má dostatek zkušeností s problematikou týkající se mladistvých. Mladiství musí mít obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony dle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, obhájce nemusí být ustanoven, pokud nelze provedení těchto úkonů odložit a vyrozumění obhájce o těchto úkonech zajistit. Nutná obhajoba je u mladistvých koncipována širěji než u plně trestně odpovědné osoby.

Úkolem obhájce mladistvého, v případě nutné obhajoby, je účastnit se úkonů uvedených ustanovení § 42 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže v rozsahu potřebném pro řádný výkon tohoto druhu obhajoby.

Ve vykonávacím řízení musí mít mladiství obhájce ve dvou případech:

- Soud pro mládež rozhoduje ve veřejném zasedání a mladistvý nedovršil osmnácti let,
- jde-li o podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody mladistvého, který v době konání veřejného zasedání nedovršil devatenáctý rok.¹²⁹

---

¹²⁷ Dle ustanovení § 36 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

¹²⁸ Ustanovení § 42-45 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

¹²⁹ Dle ustanovení § 42 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

V řízení o stížnosti pro porušení zákona, o dovolání, o návrhu na povolení obnovy musí mít mladistvý obhájce, pokud v době konání veřejného zasedání nedovrší devatenáctý rok věku.¹³⁰

Obhájcem mladistvého nemůže být ten, kdo současně zastupuje osobu, jejíž zájmy si odporují se zájmy mladistvého.

Dokazování v řízení ve věcech mladistvých upravují ustanovení § 55-58 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Důležité je zmínit ustanovení § 57 zákona o soudnictví ve věcech mládeže vztahující se na výslech mladistvého, u kterého je potřeba postupovat ohleduplně a šetřit jeho osobnost. Toto ustanovení navazuje na ustanovení § 41 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, dle kterého se musí při provádění úkonů řízení ve věcech mladistvých jednat se všemi osobami na úkonu zúčastněnými tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel řízení. Ustanovení § 59 zákona o soudnictví ve věcech mládeže zdůrazňuje ohleduplné zacházení s mladistvými při všech úkonech v přípravném řízení, kdy státnímu zástupci ukládá, aby při výkonu dozoru dbal mimo jiné na ohleduplné zacházení policejních orgánů s mladistvými.

V souladu s ustanovením § 57 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže se ke konfrontaci mladistvého přistupuje jen zcela výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež. Je nutné rovněž počítat s nedostatečnými zkušenostmi mladistvého, s jeho obavami z konfrontované osoby nebo její autority, atd.. Mladistvého lze konfrontovat až v řízení před soudem a to z důvodu ochrany před negativními vlivy konfrontace samotné a jen jednou.

K vyšetření duševního stavu¹³¹ se přibere znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii, či se specializací na dětskou psychologii. Samotné pozorování by nemělo překročit jeden měsíc, resp. do té doby by měl být sepsán posudek. Na žádost lze dobu prodloužit ne však více jak o jeden měsíc a lze proti tomu podat stížnost.

Oddíl devátý zákona o soudnictví ve věcech mládeže obsahuje společná ustanovení o řízení před soudem. Předběžné projednání obžaloby upravuje ustanovení § 61 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. K ulehčení rozhodnutí při předběžném projednání obžaloby může předseda senátu mladistvého vyslechnout, opatřit potřebná vysvětlení a objasnit poměry mladistvého (může jím být pověřen i probační úředník). Podstatou tohoto ustanovení je nahrazení obecného ustanovení § 185 odst. 2 trestního řádu, tedy aby soud pro mládež mohl

---

¹³⁰ Dle ustanovení § 42 odst. 4 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

¹³¹ Ustanovení § 58 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

ve věci nařídít hlavní líčení, obžalobu předběžně projednat a rozhodnout, aniž by pak byly nutné procesní úkony vedoucí k protahování řízení a tím i k maření jeho výchovného poslání.

Soud musí věc vrátit státnímu zástupci, pokud mladistvý neměl obhájce již od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže nebo provedeny úkony dle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných.

Cílem výslechu mladistvého je objasnit okolnosti důležité pro některé z rozhodnutí dle ustanovení § 188 a 192 trestního řádu nebo pro některý z odklonů. Platí pro něj obecná ustanovení o provádění výslechu obviněného a o protokolaci o takovém úkonu. Výslechu se může, dle mého názoru musí, účastnit obhájce obviněného a v některých případech může být vhodná či dokonce potřebná účast znalce.

Vyžádání potřebných vysvětlení směřuje pouze k usnadnění rozhodnutí při předběžném projednání obžaloby, a proto by neměly být mezery ve vyšetřování vyplňovány nebo odstraňovány. Neměly by být ani nahrazovány procesní úkony, které měly být vykonány v přípravném řízení, a které by měly být obsahem hlavního líčení před soudem pro mládež.

Obhájce by měl návrh na projednání obžaloby podávat v situaci, ve které přichází v úvahu rozhodnutí soudu pro mládež o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo narovnání, stejně jako když existuje některá okolnost odůvodňující odstoupení od trestního stíhání.

Úloha obhájce je rovněž komunikace se zákonnými zástupci mladistvého. Ti totiž své dítě znají nejlépe a plně si uvědomují vážnost situace, tedy trestního řízení vůči mladistvému. Mladistvý nemá většinou takovou rozumovou a mravní vyspělost, aby si mohl kupříkladu stanovit strategii obhajoby nebo zadat svému obhájci otázky, které má položit svědkům, proto bude obhájce spíše taktiku obhajoby konfrontovat se zákonnými zástupci mladistvého.

V hlavním líčení ve věcech mládeže nelze konat bez přítomnosti obhájce. Je tedy nežádoucí, aby se obhájce úmyslně nedostavoval k soudu a tím zdržoval líčení a získával čas.

V trestních věcech mladistvých lze použít tyto zvláštní způsoby řízení:

- Podmíněné zastavení trestního stíhání,
- narovnání,
- odstoupení od trestního stíhání.

Obhájce by se měl snažit docílit některého z těchto zvláštních způsobů řízení, jelikož jsou pro mladistvého nejvýhodnější a projeví se nejméně negativně na dalším mravním a rozumovém vývoji mladistvého.¹³²

3.7.2 Řízení proti uprchlému

Trestní řád umožňuje konat řízení, výjimečně hlavní líčení a veřejné zasedání, i v nepřítomnosti obžalovaného. Dovoluje i ve zvlášť závažných případech konat řízení i proti obviněnému, kterého ale nelze vůbec před soud postavit, případně nebyl ani vyslechnut nebo mu osobně ani nebylo sděleno obvinění a to v situaci, že se obviněný trestnímu řízení vyhýbá pobyt v cizině nebo se skrývá. Řízení proti uprchlému lze vést pouze proti obviněnému, jehož totožnost je známa, a to z důvodu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou.

Na rozdíl od normálního trestního řízení se řízení proti uprchlému vede vůči obviněnému, kterému bylo sděleno obvinění zástupnou formou dle ustanovení § 303 trestního řádu jeho obhájci. Odchytky takto vedeného řízení se vztahují na všechny fáze řízení.

Obviněný, proti kterému je toto řízení vedeno, musí mít obhájce, který má stejná jako práva jako obviněný sám a jen jemu se doručují veškeré písemnosti určené jinak obviněnému. Obhájce se tedy především může vyjádřit ke všem skutečnostem, které se obviněnému kladou za vinu, a k důkazům o nich. Dále může uvádět okolnosti a důkazy sloužící k obhajobě obviněného, činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky.

Úloha obhájce může spočívat i v podání dovolání, pokud dospěl k názoru, že proti obviněnému bylo vedeno řízení proti uprchlému, i když pro takový postup nebyly splněny zákonné podmínky vyplývající z ustanovení § 302 trestního řádu, a z toho důvodu nebyla obviněnému umožněna účast v hlavním líčení či veřejném zasedání odvolacího soudu.¹³³

Nevýhoda takto vedené obhajoby spočívá v tom, že obhájce se nemůže obviněného na nic zeptat. Pokud bude tedy vyslýchán svědek, který bude např. vypovídat o nějaké situaci nebo že někde něco viděl či slyšel, bude obhájce odkázán jen na svůj úsudek. Kdyby ovšem obviněný byl přítomen, mohl by obhájci pomoci např. tím, že si vzpomněl na nějaký moment, který může svědectví vyvrátit nebo alespoň znevěrohodnit.¹³⁴

---

¹³² Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s.520-537

¹³³ TR NS 30/2006-T 935

¹³⁴ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s.537-544

3.7.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Novelou trestního řádu zavedena zvláštní způsob skončení trestního stíhání obviněného, a to jinak než rozhodnutím o vině. Podmínky stanoví trestní zákoník a trestní řád.

Účelem podmíněného zastavení trestního stíhání je na základě důvodové zprávy ušetřit práci orgánům činným v trestním řízení tím, že nebudou do značné míry zbytečně provádět celé trestní řízení tam, kde lze jeho účelu dosáhnout snadnějším způsobem.

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání vydává v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soud, resp. samosoudce¹³⁵. Proti rozhodnutí lze podat stížnost. V rozhodnutí se stanoví zkušební doba v délce od 6 měsíců do 2 let a po uplynutí této doby. Po uplynutí této doby vzniká překážka rei iudicatae.

Obhájce může soudu navrhnout postup dle ustanovení § 307 trestního řádu. Obhájce by vždy měl zvážit možnost podání stížnosti proti tomuto rozhodnutí, protože obviněnému se totiž uloží určitá omezení, i když nebyla soudem vyslovena vina a tím může být do jisté míry porušen čl. 40 Listiny základních práv a svobod. Především kvůli tomuto problému právní úprava požaduje souhlasu obviněného pro aplikaci tohoto institutu. Vždy by měla být citlivě posouzena možnost na prokázání nevinu a zároveň by si měli přiznat možnost, že by se obviněný nemusel ve zkušební době osvědčit. Ve většině případů v praxi mají oba názor totožný.

Tohoto institutu by se mělo používat zejména u prvotrestaných pachatelů, náhodných pachatelů a to z důvodu zájmu šetření osobnosti obviněného, v zájmu náhrady škody či učinění jiného potřebného opatření k její náhradě poškozenému.¹³⁶

3.7.4 Narovnání

Podstatou narovnání je vlastně dohoda mezi obviněným a poškozeným, která vyžaduje schválení s procesními důsledky zastavení trestního řízení, z čehož vyplývá, že přichází v úvahu pouze tehdy, je-li zde poškozený ve smyslu § 43 odst. 1 trestního řádu.

Účelem narovnání je nejen náhrada majetkové škody, zrychlení a zhospodárnění trestního řízení, ale i urovnání a vypořádání vzájemných vztahů mezi obviněným a poškozeným, podílejících se společně na oboustranně přijatelném řešení.

---

¹³⁵ Se zřetelem na ustanovení § 314a odst. 1 trestního řádu

¹³⁶ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s.544-557 a Vantuch, P. *Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu*. Právní rozhledy, 1997, č.8, s.1-9

Pokud jsou splněny zákonné podmínky, může soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání, v případě že takový způsob vyřízení věci požadují za dostačující. Při vydání rozhodnutí přihlédnout k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, dále k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům. Rozhodnutí musí obsahovat také popis skutku, jeho právní posouzení, obsah narovnání zahrnující výši uhrazené škody či škody, k jejíž úhradě byly provedeny potřebné úkony, případně způsob odčinění újmy vzniklé trestným činem, peněžitou částku určenou k obecně prospěšným účelům s uvedením jejího příjemce. Proti rozhodnutí lze podat stížnost.

Rozhodnutí o narovnání se eviduje¹³⁷ v rejstříku trestů a to jako skutečnost pro trestní řízení významná. Což je logické, neboť narovnání svým obsahem vlastně nahrazuje výrok o trestu.

Z pohledu obhájce se jedná o institut, na který není právní nárok, ale který může obhajoba navrhnout. Navíc jeho využití je pro obviněného příznivější, než-li je tomu u podmíněného zastavení trestního řízení. Nejvíce ho budou využívat movitější klienti, protože se forma odklonu přichází v úvahu především v případě, kdy se spáchaný přečin dotkl soukromé sféry (možno i veřejného zájmu). Obviněný v takovém případě splní základní podmínku a to tím, že zaplatí vzniklou škodu nebo učiní opatření potřebná k její úhradě.

Obhájce v případech, kdy je kdykoliv od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby zřejmé, že by po podání obžaloby byly splněny podmínky pro narovnání dle ustanovení § 309 odst. 1 trestního řádu, musí usilovat, aby státní zástupce nepodal obžalobu, ale jen projednal věci méně formálním a rychlejším způsobem při zabezpečení nároku poškozeného na náhradu škody.¹³⁸

3.7.5 Řízení před samosoudcem

Dle ustanovení § 314a odst. 1 trestního řádu se řízení před samosoudcem koná o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Samosoudce v těchto případech koná rovněž vykonávací řízení, řízení o zahlazení, rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a schválení narovnání. Tohoto ustanovení se nepoužije v případě, že má být uložen souhrnný trest nebo společný trest a dřívější trest byl uložen v řízení před senátem.

---

¹³⁷ Dle ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rejstříku trestů

¹³⁸ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s.557-567

Hlavní zvláštnosti oproti obecnému způsobu řízení jsou, že řízení se koná před samosoudcem (má stejná práva a povinnosti) a zároveň se nekoná předběžné projednání obžaloby.

Novela trestního řádu rovněž zavedla institut tzv. zkráceného přípravného řízení. Trestní stíhání se v něm zahajuje tím, že soudu je státním zástupcem doručen návrh na potrestání podezřelého. Jde o relativně samostatný druh řízení před samosoudcem, i když jeho jednotlivá ustanovení jsou včleněna k ostatním upravujícím řízení před samosoudcem. Obhájce by měl v této fázi obviněnému rovněž vysvětlit, že je osobou podezřelou ve zkráceném přípravném řízení, což mu ale nezpůsobuje nějakou fatální újmu procesních práv. Absenci podání opravného prostředku proti sdělení podezření je plnohodnotně a s rovnocenným výsledkem nahrazována možnostmi podezřelého např. podnět státnímu zástupci ke zrušení opatření o sdělení dle ustanovení § 157a odst. 1 trestního řádu.¹³⁹

Zvlášť závažnou odchylkou od obecného způsobu řízení je možnost vydání trestního příkazu dle ustanovení § 314e trestního řádu, který samosoudce vydá, aniž by věc projednal v hlavním líčení. Zákon uvádí i případy, kdy nelze trestní příkaz vydat, především v řízení ve věci mladistvého, proti osobě, která je zbavena nebo omezena způsobilost k právním úkonům. Dále nelze vydat, pokud se má rozhodnout o ochranném opatření, nebo má být uložen souhrnný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem. Důležité je rovněž upozornit na skutečnost, že současný institut trestního příkazu nepodmiňuje vydání trestního příkazu samosoudcem doznáním obviněného a neexistencí pochybností o pravdivosti jeho doznání. Zde je na místě doručit všem obviněným minimálně poradu s advokátem, protože většina z nich ani neví, že nebude probíhat klasické dokazování před soudem, ale namísto toho jim přijde trestní příkaz s odůvodněním že, skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy.

Jako opravný prostředek lze použít odvolání nebo odpor proti trestnímu příkazu.

Z pohledu obhájce je důležité zmínit fakt, že podáním odporu proti trestnímu příkazu, se tento příkaz zruší a samosoudce nařídí hlavní líčení, kde ovšem neplatí zásada *reformationis in peius*.

Další ztížení úlohy obhájce vzniká na základě situace, kdy se obviněný u výslechu vyjádří, které skutečnosti považuje za nesporné, a souhlasí s tím, že nebudou provedeny. Vznikne tím zákonná fikce jejich provedení. Obhájce může obviněnému doporučit vzít prohlášení o nesporných skutečnostech zpět, ten tak může učinit až do doby než samosoudce rozhodne o

---

¹³⁹ Sladký, J. Zkrácené přípravné řízení, Státní zastupitelství, 2009. Č. 12. S. 28-30

ukončení dokazování nesporných skutečností, učiní tak promyšleným písemným podáním. Obhájce by tak měl učinit, pokud je přesvědčen, že některé tyto skutečnosti je potřeba provést, a na základě jejich provedení dosáhnout zproštění nebo alespoň zmírnění viny obviněného. Obhájce by tak měl učinit jen výjimečně, neboť toto prohlášení může mít pro obviněného dva diametrálně odlišné následky. Za prvé může samosoudce argumenty obviněného uznat a provést dokazování těchto skutečností, i když byly původně označeny za nesporné nebo za druhé bude obviněný obviněn z obstrukcí vůči soudu.

Samotné dokazování je ve zjednodušeném hlavním líčení omezeno na objasnění sporných skutečností, které jsou podstatné pro zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností v rozsahu potřebném pro rozhodnutí.¹⁴⁰

3.7.6 Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

Novelou byl do hlavy dvacáté trestního řádu včleněn samostatný oddíl nazvaný „Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu.“ Dle Doc. Jelínka by bylo vhodnější upravit tuto otázku spíše v zákoně č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu České republiky.

Nová právní úprava vychází z ústavního principu, že vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná¹⁴¹ pro všechny orgány i osoby a vyplývá z ní, že při pokračování v trestním řízení zásadně v tom stádiu, které předcházelo vydání zrušeného rozhodnutí, je příslušný orgán vázán právním názorem, jenž vyslovil ve věci Ústavní soud a zároveň je povinen provést úkony a doplnění, která ústavní soud nařídil.

Z hlediska obhajoby je podstatné, že ani po doručení nálezu Ústavního soudu, kterým došlo ke zrušení rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení nebo jeho části, nemusí tento orgán vždy dospět k rozhodnutí, které bude pro obviněného příznivější. Obhájce by měl o tom vždy neprodleně informovat obviněného, který ho pověřil podáním ústavní stížnosti.

I přes to je řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu z hlediska obhajoby přínosem, nesmí se ovšem brát samotné řízení před Ústavním soudem jako řízení před III. instancí v soustavě soudů.

---

¹⁴⁰ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s.567-581

¹⁴¹ V souladu s ustanovením čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky

4 Důkazní prostředky

Důkazním prostředkem je zdroj, z něhož orgán činný v trestním řízení čerpá důkazy. Je to určitá forma, jejímž prostřednictvím orgán činný v trestním řízení nabývá potřebných poznatků. Trestní řád obsahuje demonstrativní výčet důkazních prostředků¹⁴², z toho plyne, že výčet může být doplněn i jinými v ustanovení neuvedenými důkazními prostředky. Někdy ovšem zákon použití některého důkazního prostředku zakazuje.¹⁴³ Zákon tak činí zcela výjimečně a to v případě, že by provedení důkazu způsobilo státu vážnou škodu nebo ohrozilo jiné státem uznané zájmy. Výjimečně rovněž zákon žádá, aby ke zjištění určité skutečnosti bylo použito určitého důkazního prostředku, resp. žádá, aby bylo použito určitého počtu důkazních prostředků k dokázání určité skutečnosti.¹⁴⁴ Samotné rozdělení důkazních prostředků není vždy jednotné.¹⁴⁵

4.1 Výpověď obviněného a obžalovaného

Zkoumání výpovědi obviněné osoby je jeden ze dvou základních prostředků k poznání pravdy o události, která je předmětem řízení. Vzhledem k tomu, že je to právě obviněný, o jehož chování se v trestním řízení jedná, je zřejmé, že jen on sám může podat ty nejpřesnější informace o události, neboť může být jediným člověkem, který se jí přímo zúčastnil. Nedá se ovšem předpokládat, že obviněný bude mluvit pravdu, není povinen vypovídat a nemůže být k výpovědi žádným způsobem nucen. To, že obviněný nemusí vypovídat pravdu, a není za to ani běžným způsobem stíhán (za to, že by se dopustil trestného činu křivé výpovědi, pokud ovšem křivě neobviní nebo se nedopustí trestného činu pomluvy či poškození práv někoho jiného), vychází z toho, že výpověď obviněného není pouze důkazním prostředkem, ale také prostředkem vlastní obhajoby obviněného. Pokud by se ovšem prokázalo, že obviněný za účelem své obhajoby nemluvil pravdu, bude toto zohledněno v rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení, s nepříznivým důsledkem pro obviněného. To, že obviněný nemá povinnost vypovídat pravdivě a vypovídat vůbec, jeho výpověď základním způsobem odlišuje od výpovědi svědků, a činí to z důkazního prostředku výpovědi obviněného úkon výrazně subjektivní povahy. Výpověď obviněného, který se může hájit jakkoliv, nelze co do relevantnosti zásadně postavit na roveň výpovědi poškozeného.

---

¹⁴² Ustanovení § 89 trestního řádu

¹⁴³ Př. ustanovení § 99, 100 atd. trestního řádu

¹⁴⁴ Nutnost přibrat znalce ke zjištění příčiny smrti, pokud je podezření, že bylo násilné

¹⁴⁵ Srov. Jelínek J., a kol.: *Trestní právo procesní*, 3. aktualizované vydání, Linde Praha 2007, s. 272 an. A Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 326 a an.

Na druhou stranu doznání obviněného nezbavuje vyslychajícího povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými důkazy ověřit všechny okolnosti případu. Dosažení doznání není cílem procesu, tím je zjištění pravdy.¹⁴⁶

4.2 Výpověď svědka

Výpověď svědka je stěžejní a nejběžnějším důkazním prostředkem v trestním řízení. Má mimořádný význam pro rozhodování ve věci. Některé okolnosti důležité pro rozhodnutí lze objasnit a prokázat často jen za pomoci svědecké výpovědi.

Svědek je osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o tom, co je jí známo o trestném činu, jeho pachateli a okolnostech důležitých pro trestní řízení, přesněji o okolnostech, které viděla, slyšela nebo jinak vnímala svými smysly.¹⁴⁷

Svědkiem se může stát osoba, která splnila určité předpoklady. Osoba, která je svědkem, musí být především schopna vnímat a popsat okolnosti případu, dále nesmí být spoluobviněná v téže věci, svědkem musí být osoba odlišná od orgánů činných v trestním řízení tedy především od policijního orgánu a státního zástupce. Zároveň platí, že samotné povolání občana jako policisty ho nemůže vyřadit z možnosti a povinnosti podat svědectví o tom, co vnímal svými smysly, aniž v souladu se svými povinnostmi a zákonem činil příslušná opatření v souladu se svým funkčním zařazením.¹⁴⁸

Vzhledem k důležitosti svědecké výpovědi a to s ohledem na ostatní důkazní prostředky je okruh potencionálních osob-svědků omezován, co možná nejméně Svědkem může být jak osoba mladistvá a nezletilá, tak i například osoba s různými duševními a fyzickými vadami. Pokud by ovšem byla těmito vadami dotčena svědkova způsobilost vnímat vlastními smysly, nebo o tomto vypovídat, ztrácela by taková výpověď smysl a nepřisuzovalo by se k ní.

České trestní řízení připouští, aby jako svědek byl slyšen i poškozený. U tohoto druhu svědka je ale třeba především pamatovat na to, že jeho výpověď může být zkreslena jednostranným zájmem na náhradě škody nebo u poškozeného, který požadavek na náhradu škody uplatnit nechce ani nemůže, pak zvýšenou snahou o usvědčení obviněného jak formu odplaty za spáchaný trestný čin.

---

¹⁴⁶ Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 327-333

¹⁴⁷ Jelínek J., a kol.: *Trestní právo procesní*, 5. aktualizované vydání, Linde Praha 2007, s. 350.

¹⁴⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17.9.2002, sp. zn. 4 To 126/2002.

Všeobecně platí, že svědčit musí každý, tedy je povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo okolnostech důležitých pro trestní řízení. Z povinnosti dostavit se jsou vyňaty jen osoby požívající diplomatických imunit a výsad.

Osoba, podávající svědectví, má právo na právní pomoc v řízení a mělo by jí tedy být umožněno, aby si zvolila advokáta, který bude přítomen jejímu výslechu jako svědka. Z toho ovšem neplyne povinnost orgánu činného v trestním řízení, aby advokáta svědkovi v každém případě zajistil, či odkládat provedení svědecké výpovědi jen proto, že si svědek přeje mít u výslechu svého advokáta. Povinnost spíše spočívá v tom, že policejní orgán toto zastoupení umožní. Poté záleží na svědkovi samotném, zda se rozhodne přijít k podání svědecké výpovědi sám nebo v doprovodu svého právního zástupce.¹⁴⁹

4.3 Odborné vyjádření a znalecký posudek

Odborné vyjádření a znalecký posudek jsou dva různé důkazní prostředky. Novela trestního řádu upřednostňuje odborné vyjádření před znaleckým posudkem. V praxi orgány činné v trestním řízení vyžadují hlavně odborná vyjádření, nejde-li o případy uvedené v ustanovení § 115 a 116 trestního řádu. Meritem sporů s obhajobou je otázka, kdy pro složitost posuzované otázky není postačující vyžádání odborného vyjádření a kdy je třeba přibrat znalce. K rozřešení této otázky by mohla přispět ucelená judikatura, která má z pohledu obhajoby zásadní význam vzhledem k tomu, že znalecký posudek a odborné vyjádření jsou zcela odlišné důkazní prostředky.¹⁵⁰

4.3.1 Odborné vyjádření

Odborné vyjádření je důkazem listinným, kterým si orgány činné v trestním řízení opatřují od osob nebo orgánů k tomu způsobilých odborné skutkové poznatky. Využije se u jednodušších situací důležitých pro trestní řízení, kdy bude postačující odborné vyjádření nebo dokonce běžné znalosti získané běžným životem a vzděláním, přičemž platí, že mnohem strukturnější než znalecký posudek. Odborné vyjádření vypracuje osoba, která má potřebné odborné předpoklady (nerozhoduje, zda se jená o fyzickou nebo právnickou osobu. Nemá nikde stanovené formální náležitosti (př. obsah, forma). Jako příklad může sloužit odborné vyjádření praktického lékaře, který není znalcem, a to k rozsahu zranění poškozeného.

---

¹⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 20.10.2004, sp. zn. II. ÚS 386/2004

¹⁵⁰ Vantuch, P. *K přístupu soudu ke znaleckým posudkům*, Trestní právo, 2011, č. 3, s.25-32

4.3.2 Znalecký posudek

Znalecký posudek je samostatným důkazním prostředkem. Orgány činné v trestním řízení či strany si jej opatřují od osob nebo orgánů k tomu zvláště odborně způsobilých.

Znalec je osobou se speciálními odbornými znalostmi a je přibrána za účelem objasnění konkrétní skutečnosti, důležité pro trestní řízení. Osoba znalce je rozdílná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení. Funkci znalce mohou vykonávat jak znalci zapsaní do seznamu znalců, tak i ústavy nebo jiná pracoviště na znaleckou činnost specializovaná, vědecké ústavy, instituce a vysoké školy.

O přibrání znalce rozhoduje soud usnesením, pokud je třeba odborných znalostí k objasnění některé z projednávaných skutečností. Znalec se přibírá jeden, ovšem ve výjimečných případech musí být znalci dva (př. pitva mrtvoly). Znalec může být rovněž vyslýchán, v takové situaci pak platí obdobná pravidla jako o výslechu svědka.

Znalec nese zodpovědnost za vypracovaný, což platí i v případě, že část posudku vypracovával konzultant. Náležitosti znaleckého posudku blíže upravuje § 13 prováděcí vyhlášky ministra spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Znalecký posudek se skládá z nálezů, posudku a ze znalecké doložky. Znalec se tedy nemůže omezit pouze na sdělení závěru, ke kterému došel, ale musí uvést také, se kterými skutečnostmi se při přípravě posudku seznámil a jakým postupem k závěru došel. Znalci také nepřísluší provádět jakékoliv hodnocení důkazů. Za odvedenou práci, resp. znalecký posudek, má nárok na znalečné, což je odměna za podání posudku a úhrada nákladů, které v souvislosti s vypracováním posudku vynaložil. Soud může navrhnout stranám při dokazování čtení pouze závěrů, čímž se může tento institut významně urychlit.¹⁵¹

4.4 Ohledání

Předmětem ohledání může být člověk, především svědek, poškozený, obviněný, nebo věc. Ohledání místa činu se považuje za zvláštní případ ohledání věci. Jedná se o samostatný důkazní prostředek, jehož cílem je objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení a to přímým pozorováním.

---

¹⁵¹ Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 350-360 a Vantuch, P. *K postupu soudu po vyžádání znaleckého posudku obhájcem*. Bulletin advokacie. 2006 č.7-8 s.47-51

Většinou je ohledání provedeno již v přípravném řízení. Ohledání samotné je nutné provést precizně, vzhledem k tomu že předmět nebo místo ohledání může být porušeno a pozdější ohledání není většinou možné.¹⁵²

4.4.1 Ohledání osoby

Zákon dává podrobnější předpisy¹⁵³ o prohlídce těla a jiných podobných úkonech¹⁵⁴, což činí z důvodu nutných zásahů do osobní svobody, kterým se ohledávaný musí podrobit. Mezi ohledání zařazujeme prohlídku těla a jiné podobné úkony, vyšetření duševního stavu, dále prohlídku a pitvu nebo exhumaci mrtvoly.¹⁵⁵

4.4.2 Ohledání věci

Mezi důkazní prostředky věcné řadíme věci. Povahu zvláštního věcného důkazního prostředku má listina.

Listiny, které mají význam pro řízení nikoliv svým obsahem, ale z důvodů jiných pro svoji vnější formu (padělaná bankovka, CP) nebo se zřetelem na místo, čas a okolnosti, za nichž byly nalezeny (dopis adresovaný obviněnému nalezený na místě činu), jsou předměty ohledání věci, tedy ne zvláštním důkazem listinným.

Předměty, které prokazují nebo vyvracují dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele např. ohledání místa činu, ohledání zbraně, která byla užita k útoku apod.

Jinými věcnými důkazy jsou „producta sceleris“ (věci vytvořené trestným činem), listiny které slouží k účelům srovnání písma při zjišťování pravosti rukopisu, místo činu.¹⁵⁶

4.4.3 Ohledání místa činu

Zaujímá mezi případy ohledání zvláštní významné místo. Má mimořádný význam pro odhalení trestného činu i pachatele. Vyšetření některých trestných činů (dopravních, požárů, vražd, vloupání) se bez ohledání místa činu zpravidla ani obejít nemůže.

Účelem je přímým pozorováním získat obraz o situaci a okolnostech, za kterých byl trestný čin spáchán, zjistit stopy trestního činu i pachatele a zajistit je. Umožňuje utvořit si představu o tom, k čemu došlo na místě činu.

---

¹⁵² Jelínek J., a kol.: *Trestní právo procesní*, 5. aktualizované vydání, Linde Praha 2007, s. 263,264 a 272

¹⁵³ Nějaký příklad takového předpisu

¹⁵⁴ Př. odebrání krve člověku, duševního stavu

¹⁵⁵ Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 311-314

¹⁵⁶ Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 311-314

K ohledání se zpravidla přibere znalec. Třeba odlišit od účasti techniků a jiných specialistů (podrobněji kriminalistika).

Důkaz se v hlavním líčení provádí zpravidla přečtením protokolu o ohledání. Musí být přesný a důkladný, aby poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání; mají být k němu přiloženy i fotografie, náčrty a jiné pomůcky.¹⁵⁷

4.5 Důkaz věcný a listinný

Věcnými důkazy¹⁵⁸ jsou předměty, které prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele, jakož i stop trestného činu. Věcné důkazy jsou charakterizovány tedy svojí materiální povahou a svým přímým nebo nepřímým vztahem ke skutečnosti důležité pro trestní řízení, přičemž svůj důkazní význam nabývají až činností orgánů činných v trestním řízení ve smyslu trestního řádu. Může jít jak o důkazy přímé a nepřímé nebo usvědčující a ospravedlňující nebo původní a odvozené. Jejich význam vzrůstá vývojem vědy a vědeckých metod v kriminalistice a v dalších forenzních i jiných vědách.

Listinnými důkazy jsou listiny, které svým obsahem prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému. Listinou se zde rozumí materiální podklad (př. papír, pergamen atd.), na kterém je zachycený text. Může to být listina soukromá i veřejná.

Za veřejné listiny jsou považovány podle našeho právního řádu listiny vydané soudy nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné. Jde tedy o dokument vydaný státním orgánem zpravidla předepsaným způsobem, kterým se zakládá právo nebo povinnost nebo se jím zjišťuje určitý stav. Trestní řád jim nepřiznává zvláštní důkazní moc na rozdíl od občanského soudního řádu.

Mezi věcné důkazy se dále počítají všechny věci, které v důsledku trestného činu vznikly, nebo jakékoliv jiné věci, kterými lze dokumentovat skutečný stav trestného činu. Trestní řád přesně nestanovuje, co všechno může být považováno za listinu, ale může to být jakýkoliv předmět, na kterém je písemný projev zachycen, může to být nejen papír, ale i jiné médium, které je schopné zachytit psaný, příp. i kreslený projev. Nezáleží na tom, zda listina byla

---

¹⁵⁷ Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006, s. 313-314

¹⁵⁸ Corpora delicti

pořízena právě proto, aby dokazovala určitý myšlenkový obsah, zda jde o listinu veřejnou či soukromou.¹⁵⁹

Magnetofonové záznamy rozhovorů osob, které byly pořízeny v rozporu se zákonem, jsou důkazem absolutně neúčinným. Přepisy takových záznamů nelze zařazovat do trestního spisu, a pokud již k tomu dojde, nelze je, stejně jako samotné záznamy, použít v trestním řízení jako důkaz.¹⁶⁰

Věcné důkazy se provádějí ohledáním, listinné potom jejich přečtením. Přitom je třeba všechny listiny, které se použijí jako důkaz, řádně prověřit a prozkoumat jejich pravost.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ Císařová D., Fenyk J. a kol.: Trestní právo procesní, 5. aktualizované vydání, ASPI Praha 2008, s. 347.

¹⁶⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 9. 1994, sp. zn. 4 To 354/1994.

¹⁶¹ Musil, Kratochvíl, Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 457-461

5 Některé zvláštní způsoby dokazování

Novelou trestního řádu z 2001 bylo do trestního řádu zavedeno pět zvláštních způsobů dokazování. Jedná se o úkony, které jsou neodmyslitelně spjaty s vyšetřováním trestných činů, ale u nichž byl postup pro jejich provádění (do citované novely trestního řádu) odvozován z ustanovení o výslechu, případně ohledání. Řadí se sem konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Trestní řád stanoví závazný procesní postup při provádění jednotlivých důkazních prostředků, může i stanovit závazný způsob dokumentace výsledků těchto procesních úkonů. Přípravou, organizačním zabezpečením, taktikou a souvislými otázkami se zabývá kriminalistika.

5.1 Konfrontace

Konfrontace, upravena v ustanovení § 104a trestního řádu, je procesní úkon již dříve vyslechnutých osob, jejichž výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí, postavených tváří v tvář, kterým mají být odstraněny rozpory. Podle procesního postavení konfrontovaných osob rozlišujeme konfrontaci mezi obviněným, mezi obviněným a svědkem, mezi svědky.

Cílem konfrontace není jen vyjasnění rozporů ve výpovědích osob, ale i možnost získání nových důkazů.

Konfrontace je neopakovatelný procesní úkon, který se použije pouze výjimečně, pokud není možné vzniklé rozpory odstranit jinak, proto se vzhledem k této neopakovatelnosti provádí zásadně jen v řízení před soudem. Tím je naplněna jedna z myšlenek o přenesení těžiště dokazování z přípravného řízení před soud, v tomto případě odůvodněné veřejným průběhem konfrontace. Proto lze před podáním žaloby konfrontaci provést jen výjimečně.

Nejde o běžný důkazní prostředek a v praxi se používá jen v odůvodněných případech. Každá z osob, které mají být spolu konfrontovány, musí být již dříve vyslechnuta a o její výpovědi musí být sepsán protokol. Při konfrontaci se vyslychaná osoba vyzve, aby druhé osobě vypověděla v přímé řeči své tvrzení o okolnostech, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí. Z pochopitelných důvodů nelze provést konfrontaci se svědkem, jehož totožnost je utajována, protože tímto by byl smysl utajení totožnosti svědka zmařen.

Pokud je třeba po ukončení konfrontace znova vyslechnout konfrontované osoby, provede se jejich výslech odděleně.¹⁶²

---

¹⁶² Císařová D., Fenyk J. a kol.: Trestní právo procesní, 5. aktualizované vydání, ASPI Praha 2008, s. 354

Průběh konfrontace je třeba protokolovat doslovně a v přímé řeči a zaznamenat i neverbální projevy. Protokol o konfrontaci musí obsahovat otázky a odpovědi na ně.¹⁶³

Obhajoba někdy samotnou konfrontaci navrhuje, obhájce by však měl vždy zvážit, zda může přinést více užitku než škody a zda míra rizika za to stojí. Obhájce může rovněž připravit obviněnému otázky, které může obviněný položit zpravidla v závěru konfrontace, a tím podpořit svoji vypověděnou verzi. Obhájce by měl rovněž připravit obviněného na situaci, kdy orgán činný v trestním řízení bude konfrontované osoby sledovat a pozorovat. Obhájce by rovněž měl sledovat, zda nedochází ke zbytečným průtahům konfrontace a tím umělému prodlužování a odpoutání pozornosti od účelu samotné konfrontace.¹⁶⁴

5.2 Rekognice

Rekognice, upravena v ustanovení § 104b trestního řádu, je zvláštní procesní úkon spočívající ve znovu poznání osob nebo věcí s cílem určit jejich totožnost. V praxi se nejčastěji provádí rekognice, při které je poznávající osobou svědek. Zásadní význam má rekognice zejména v případech identifikace pachatele, jestliže oběť je zároveň jediným svědkem trestného činu.

Koná se, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K jejímu provádění se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna. Měla by být považována za neopakovatelný úkon trestního řízení, protože opakované představování objektu a jeho ztotožňování může vést k nežádoucímu ovlivňování poznávacích schopností ztotožňující osoby.

Pokud má být poznána osoba, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Pokud není možno ukázat osobu, která má být poznána, rekognice se provede podle fotografie, která se předloží podezřelému, obviněnému nebo svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Zákon, a to z důvodu důkazní hodnoty prováděné rekognice, preferuje rekognici „in natura“. Zároveň však nevyklučuje provedení rekognice pouze na základě fotografií za předpokladu, že je dodržena podmínka, která stanoví, že by měla být fotografie poznávané osoby, nebrání-li tomu nějaké zvláštní okolnosti, ukázána mezi obdobnými fotografiemi dalších osob podobného vzhledu. Rekognice podle fotografií přichází v praxi do úvahy zejména tehdy, jestliže rekognice „in natura“ není možná, např. proto, že podezřelá osoba není zjištěna, tedy i tehdy, když je prováděno pátrání v širokém okruhu osob, kdy je v podstatě osoba podezřelá

¹⁶³ Jelínek J., a kol.: Trestní právo procesní, 5. aktualizované vydání, Linde Praha 2007, s. 369

¹⁶⁴ Straus. J a kol., *Kriminalistická taktika*. Aleš Čeněk, Plzeň, 2005, s. 125-137 a Šámal, P. Novotný, F. Růžička, M. Vondruška, F. Novotná K. Přípravné řízení trestní. 2. Vydání. Praha: C.H.Beck, 1996 s. 458-460

tímto postupem z mnoha osob teprve zjišťována a provádění opakovaných rekognicí „in natura“ postupně s mnoha osobami by bránilo řádnému postupu při prověřování oznámení o skutečnostech, nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, popř. jiných podnětů k trestnímu stíhání (NS ČR – 2 Tzn 90/1997).¹⁶⁵ Má-li být poznána věc, ukáže se tato podezřelému, obviněnému nebo svědkovi ve skupině věcí pokud možno stejného druhu.¹⁶⁶

Obhájce bude především kontrolovat zákonnost postupu při rekognici. Bude kontrolovat osoby, které byly přizvány jako figuranti mezi poznávaný objekt. Zda bylo poznáváno dostatek figurantů, klást námitky proti rekognici dle fotografií, když mohla být provedena rekognice in natura. Připravit obviněného na výslech, který předchází rekognici a je nezbytnou součástí celého instrumentu. Upozornit na skutečnosti, které mohou obviněnému pomoci, jako příklad lze uvést osoba, která má být znovu poznána, neměla např. sluneční brýle, i když v dané souvislosti použila. Kontrolovat, zda byly vytvořeny shodné podmínky vnímání, které vyplývají ze zjištěných, zajištěných a dokumentovaných informací a důkazů. Čas může hrát také důležitou roli z hlediska obhajoby a to v případě, že se k rekognici přistoupí až po delší době, může se projevit faktor zapomínání nebo zkreslování. Nejdůležitější ovšem je, aby se obhájce rekognice účastnil.¹⁶⁷

5.3 Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokus, upraven v ustanovení § 104c trestního řádu, je zvláštní procesní úkon, kterým se zjišťuje, ověřuje nebo upřesňuje, zda se určitá skutečnost stala nebo mohla stát určitým způsobem a za určitých podmínek. Koná se v případě, má-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřena nebo upřesněna skutečnost zjištěná v trestním řízení, případně zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.

K provedení vyšetřovacího pokusu se nepřistoupí, jestliže je to vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné nebo pokud je možno účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak.

K úkonům, souvisejícím s vyšetřovacím pokusem nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek žádným způsobem donucován. Při vyšetřovacím pokusu je účast těchto osob možno nahradit figuranty nebo pokusnými osobami, vyloučeno je to pouze v případě, že

¹⁶⁵ Fenyk J., Havlík T., Růžička M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004, C. H. Beck Praha, 2004, s. 399. a Chmelík J., a kol.: Rukověť kriminalistiky, Aleš Čeněk, Plzeň 2005, s. 138-141

¹⁶⁶ Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 463-465

¹⁶⁷ Straus. J a kol., *Kriminalistická taktika*. Aleš Čeněk, Plzeň, 2005, s. 150-169 a Šámal, P. Novotný, F. Růžička, M. Vondruška, F. Novotná K. Přípravné řízení trestní. 2. Vydání. Praha: C.H.Beck, 1996 s. 460-463

předmětem vyšetřovacího pokusu by byly subjektivní vlastnosti, které nelze poznávat prostřednictvím vlastností jiných osob, což v praxi znamená, že jestliže tento odepře součinnost, je úkon neproveditelný.

Dokumentace zpracovaná k vyšetřovacímu pokusu by měla poskytnout názorný obraz průběhu i výsledku tohoto procesního úkonu, zásadně se pořizují také obrazové záznamy, náčrtky a jiné další vhodné pomůcky, které se připojují k protokolu.¹⁶⁸

Obhájce by měl zvážit, zda účast obviněného na vyšetřovacím pokusu bude k jeho dobru nebo tíži, tedy aby si obviněný svojí účastí ještě nezhoršil svoji situaci. Může rovněž obviněného zastoupit, jelikož jeho účast je povinná pouze v situaci, kdy jsou jeho subjektivní vlastnosti předmětem vyšetřovacího pokusu. Obhájce bude rovněž verifikovat objektivnost a zákonnost postupu při provádění experimentálních činností.¹⁶⁹

5.4 Rekonstrukce

Rekonstrukce¹⁷⁰ se koná, má-li být obnovena situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci. Na postup při rekonstrukci se přiměřeně použijí ustanovení trestního řádu o vyšetřovacím pokusu.

V současné době frekvence tohoto úkonu stoupá. Používá se především při vyšetřování obecné kriminality¹⁷¹. Provádí se na základě porovnání údajů získaných vyšetřováním s objektivní situací za účelem jejich prověření a získání nových důkazů.

Cílem vyšetřovacího pokusu a rekonstrukce jsou shodné. Rozdíl je ve způsobu jejich sledování. Rekonstrukce nevyžaduje ani několikanásobné opakování, ani změnu podmínek.

K úkonům souvisejícím s vyšetřovacím pokusem nesmějí být osoby žádným způsobem donucovány, jejich účast lze nahradit např. figuranty nebo jinými osobami. Kdyby ovšem vyšetřovací pokus souvisel se subjektivní vlastností osoby a ona odepřela součinnost, stal by se úkon neproveditelným.

---

¹⁶⁸ Musil, Kratochvíl, Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 465-467 a Chmelík J., a kol.: *Rukověť kriminalistiky*, Aleš Čeněk, Plzeň 2005, s. 147-152

¹⁶⁹ Straus, J a kol., *Kriminalistická taktika*. Aleš Čeněk, Plzeň, 2005, s. 175-186

¹⁷⁰ Ustanovení § 104d trestního řádu

¹⁷¹ Př. trestné činy vraždy, loupeže

Dokumentace, která se pořizuje při výkonu tohoto úkonu, by měla poskytnout názorný obraz průběhu i výsledku tohoto procesního úkonu. Zásadně se pořizují rovněž obrazové záznamy, náčrtý a jiné vhodné pomůcky, které se připojují k protokolu.¹⁷²

Pro rekonstrukci platí z pohledu obhajoby přiměřeně to samé jako pro vyšetřovací pokus. Obhájce rovněž může využít svého práva klást otázky a připomínky k podmínkám rekonstrukce, jejímu průběhu nebo výsledkům. Na využití tohoto práva bude záviset výsledek rekonstrukce a osoby, která se jí zúčastnila (otázky budou jiné pro obviněného a svědka), bude záležet na taktice obhajoby. Pokud bude rekonstrukce prováděna s více obviněnými, bude obhájce rovněž sledovat, zda byla vždy provedena stejně a za účasti podobného počtu zúčastněných osob.¹⁷³

5.5 Prověрка na místě

Prověрка na místě¹⁷⁴ je specifický procesní úkon, který užívá, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu. Stejně jako u rekonstrukce i zde se použije přiměřeně ustanovení vztahující o vyšetřovacím pokusu¹⁷⁵. Na rozdíl od něj je však vždy nutná přítomnost vyslechnuté osoby.

Cílem tohoto úkonu není jen objektivizace výpovědi podezřelého, obviněného nebo svědka, ale i získání nových pramenů důkazů a jejich zajištění.¹⁷⁶

Obviněný a obhájce mají právo se zúčastnit prověrky na místě, účast obhájce bude nutná, především pokud se bude prověřovat výpověď osoby, která není jeho klientem. O účasti obviněného bude většinou po vzájemné domluvě rozhodovat obhájce v závislosti úspěchu jím stanovené taktiky obhajoby. Obhájce rovněž bude dbát toho, aby se prověrky na místě účastnila i nezúčastněná osoba.¹⁷⁷

---

¹⁷² Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 467-468 a Chmelík J., a kol.: *Rukověť kriminalistiky*, Aleš Čeněk, Plzeň 2005, s. 142-146

¹⁷³ Straus. J a kol., *Kriminalistická taktika*. Aleš Čeněk, Plzeň, 2005, s. 195-207

¹⁷⁴ Ustanovení § 104e trestního řádu

¹⁷⁵ Což mimo jiné znamená podmínku dobrovolné účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje

¹⁷⁶ Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. C.H.BECK, 2003, s. 468-471 a Chmelík J., a kol.: *Rukověť kriminalistiky*, Aleš Čeněk, Plzeň 2005, s. 177-179

¹⁷⁷ Straus. J a kol., *Kriminalistická taktika*. Aleš Čeněk, Plzeň, 2005, s. 140-146

6 Následky porušení zákona při dokazování

Trestní řád nemá¹⁷⁸, výslovné obecné ustanovení, které by stanovilo procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení, pokud jde o použitelnost důkazu. Na druhé straně trestní řád obsahuje řadu zákazů důkazů:

- **zákaz předmětu dokazování** (př. ustanovení § 99 odst. 1 trestního řádu 1. věta - „*Svědék nesmí být vyslechnut o okolnostech, týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež je povinen zachovat v tajnosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn.*“
- **zákaz důkazních prostředků** (př. ustanovení § 158b odst. 3 trestního řádu - „*Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona lze použít jako důkaz.*“
- **zákaz způsobu provedení důkazu** (př. ustanovení § 92 odst. 1 trestního řádu 2. věta - „*Obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost.*“

Porušení předpisů o dokazování v trestním řízení má dvojí procesní důsledky. Ve spojitosti s dokazováním je potřebné zmínit důsledek použitelnosti, tj. důkazní význam vadně opatřeného a provedeného důkazu. Je důležité také zmínit, že ne každé porušení má vždy stejný význam, neboť rozlišujeme absolutní či relativní vady.

Při dokazování a obhajobě obviněného je nutné brát na zřetel důsledky, které nastanou, dojde-li k porušení předpisů o provádění dokazování. Vady mohou mít za následek:

- absolutní neúčinnost důkazu,
- relativní neúčinnost důkazu,
- nemůže způsobit neúčinnost důkazu.

Ad 1) Absolutně neúčinný bude vždy důkaz, při jehož provádění se stala podstatná vada¹⁷⁹, kterou nelze odstranit. Přirozeně i zde nalezneme výjimku a to v případě, kdy se důkaz

---

¹⁷⁸ Výjimky Př. ustanovení § 89 odst. 3 trestního řádu, srov. S Úmluvou proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, provedená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 143/1988 Sb.,

použije proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila v souladu s ustanovením § 89 odst. 3 trestního řádu, ze kterého dále vyplývá, že vynucený důkaz je vždy nepoužitelný, ať už svědčí ve prospěch nebo neprospěch obviněného. K absolutní neplatnosti se přihlíží z úřední povinnosti.

K výsledku obviněného se rovněž vyjadřují judikáty, ze kterých plyne, že je v rozporu s ustanovením § 89 odst. 3, je-li obviněný přesvědčován, že jeho výpověď je nepravdivá, přičemž ze strany vyslyšajícího se jedná o úmysl s cílem přizpůsobit výpověď obviněného tak, aby byla v souladu s výsledky místního ohledání a pitvy, které jsou známé právě vyslyšajícímu¹⁸⁰. Provádění výsledku obviněného za záměrně vytvořených okolností, nepříznivě ovlivňujících jeho psychický stav¹⁸¹, bude nedovoleným nátlakem na obviněného, přičemž se může jednat o takovou vadu, že důkaz bude absolutně neúčinný.¹⁸²

Ad 2) Relativně neúčinný bude důkaz, při jehož provádění došlo k podstatné vadě, kterou lze ale dodatečně v řízení odstranit. Jako příklad lze uvést např. výslech svědka, který byl vyslechnut i přes zákaz výsledku dle ustanovení § 99 trestního řádu, ale dodatečně byl zproštěn povinnosti zachovávat státní tajemství nebo povinnost mlčenlivosti. Teprve po zproštění bude důkaz bezvadný, použitelný.

Ad 3) Určité porušení předpisů o dokazování, nemůže způsobit absolutní ani relativní neúčinnost důkazu. Příkladem může být zjištění rodinných, majetkových či výtěžkových poměrů obviněného dle ustanovení § 91 odst. 1 trestního řádu, čímž nebude ohrožen účel dokazování, ani práva obviněného na obhajobu.

Pojem „vada v dokazování“ trestní řád výslovně neupravuje. Lze za ni označit vadu, způsobující neúčinnost důkazu, a to ať už absolutní nebo relativní povahy, přičemž tato vada musí být podstatná, tedy taková, která má vliv na správnost rozhodnutí.

Trestní řád konkrétně uvádí pojem „podstatná vada“¹⁸³, ze kterého plyne, že podstatná vada řízení, včetně dokazování, je důvodem zrušení napadeného rozsudku v odvolacím řízení a zpravidla vede k vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí soudu I. instance, kde musí být taková vada napravena.

---

¹⁷⁹ Pod podstatnou vadou nutno rozumět získání důkazu nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení.

¹⁸⁰ Judikát č. R38/68 - IV

¹⁸¹ Např. výslech bezprostředně následující po dlouhodobé eskortě obviněného uskutečňované dlouhou dobu za účasti vícero vyslyšajících a to i v nočních hodinách.

¹⁸² Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 351-352 a Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia. 2005, s.

¹⁸³ Ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) trestního řádu

Dále trestní řád rovněž zmiňuje pojem „závažná vada“¹⁸⁴. Jedná se o takovou vadu, kdy je nutné vrátit věc státnímu zástupci k došetření v předběžném projednání obžaloby.¹⁸⁵ Závažná procesní vada přípravného řízení je jedním z důvodů, pro které soud vrátí věc zpět státnímu zástupci do přípravného řízení, aby zde byla vada odstraněna.

Všeobecně platí, že závažná procesní vada ve smyslu citovaného paragrafu odpovídá pojmu podstatná vada. Pouze podstatné vady přípravného řízení mají schopnost ovlivnit správnost výsledků této fáze trestního řízení a odůvodnit vrácení věci státnímu zástupci.

Porušení předpisů o dokazování v trestním řízení můžeme posuzovat z těchto hledisek:

- Zda byl důkaz získán z pramene stanoveného zákonem,
- zda byl důkaz opatřen a proveden oprávněným subjektem,
- zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, ve kterém je příslušný procesní subjekt oprávněn opatřovat a provádět důkazy,
- zda se opatřený a provedený důkaz týká předmětu dokazování
- zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví nebo připouští zákon.¹⁸⁶

---

¹⁸⁴ Ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu

¹⁸⁵ Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia. 2005, s. 322 - 330

¹⁸⁶ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání s.351, 353

7 Dele lege ferenda

Trestní právo v pojetí českého právního řádu platí jako ultima ratio, tedy poslední instance. Především pro osoby postavené před soud, tedy obžalované je zde poslední možnost přesvědčit soud o své nevině. K tomu mu má pomoci obhájce. Velké posílení možností obhajoby poskytla obhájci, resp. obviněnému v této práci často zmiňovaná novela č. 265/2001 Sb. zejména v oblasti dokazování.

V trestním řádu se nabízí celá řada ustanovení, která by potřebovala novelizovat, v této kapitole si jich pár dovolím uvést a připojit k nim i pozměňovací podobu.

V ustanovení § 164 odst. 3 trestního řádu, konkrétně v poslední větě: „*Obhajoba obviněného a jím navrhované důkazy, pokud nejsou zcela bezvýznamné, musí být pečlivě přezkoumány.*“ Problém spatřuji v tom, že policejní orgán s odkazem na toto ustanovení může neprovést navrhovaný důkaz, ale v nařízeném hlavním líčení ho soud nařídí provést. Je zřejmé, že pokud je navržený důkaz řádně zdůvodněn v návrhu na provedení, měl by ho policejní orgán provést. Poslední věta by měla být změněna na: „*Obhajoba obviněného a jím navržené důkazy musí být pečlivě zváženy a přezkoumány.* Samozřejmě se najdou odpůrci, kteří budou argumentovat možností navrhnout neprovedený důkaz z přípravného řízení znovu v hlavním líčení. Čas je ovšem v této situaci proti a může mít nežádoucí vliv na důkaz.

Pro obhajobu jsou však podstatné i jiné části trestního řádu.

Hlavně u velkých, zdouhavých a médií sledovaných kauz má obhájce ztíženou pozici. Čím déle se kauza táhne, tím více člověk zapomíná, a to se týká i obhájce. Trestní řád bohužel nepamatuje na možnost strany trestního řízení, v tomto případě hlavně obhájce, pořizovat si pro účely obhajoby zvukové nebo obrazové záznamy. Zvukové záznamy jsou pouhými pomůckami pro tvorbu protokolu v hlavním líčení. Obhájce tedy nemá možnost kontroly, zda to co je zachyceno na záznamovém zařízení odpovídá i protokolu o hlavním líčení. Nabízí se tedy možnost de lege ferenda doplnit ustanovení první věty ustanovení § 41 odst. 6 trestního řádu o možnost stran poříditi si kopii zvukového záznamu, přičemž náklady s tím spojené si uhradí vždy strana sama, neboť stejný princip platí i pro pořizování si kopií spisu. Tím by se zabránilo, zbytečného kopírování a zdržování hlavního líčení.

Dle ustanovení § 203 odst. 1 trestního řádu může být předsedou senátu pověřen k provedení jednotlivého důkazu nebo úkonu člen senátu, anebo může jeho provedení uložit státnímu zástupci za podmínek § 180 odst. 3 trestního řádu. Bohužel tam již není výslovně zmíněn obhájce. Úmyslně píše pouze obhájce, protože ten na rozdíl od obviněného má právní vzdělání

a zná všechna svá procesní práva, navíc není emočně zatížen obžalobou a jedná racionálně. Zastávám názor, že pokud by došlo k doplnění tohoto ustanovení o obhájce, převzal by za obhajobu obviněného větší zodpovědnost a byla by to rovněž velmi silná páka k tomu, aby byl obhájce obviněného ve své obhajobě aktivnější. Přímé dokazování ze strany obhájce bude mít jistě větší účinek než dokazování soudem. Negativem tohoto ustanovení je, že zasahuje do práva obviněného k pasivnímu přístupu k trestnímu stíhání, kdy se spoléhá na fakt, že státní zástupce je povinen mu prokázat vinu. Proto by znění ustanovení § 203 odst. 1 trestního řádu mělo znít:., Provedením jednotlivého důkazu nebo úkonu může pověřit člena senátu, anebo může jeho provedení uložit státnímu zástupci za podmínek § 180 odst. 3; obhájce může pověřit pouze provedením důkazu prováděného k návrhu obhajoby nebo obhajobou opatřeného nebo předloženého obhajobou.

8 Závěr

Tématem diplomové práce je úloha obhájce v dokazování, ve které je postupně rozebíráno dokazování z pohledu obhajoby, resp. obhájce. Úloha obhájce daleko přesahuje dokazování v trestním řízení. Jednotlivé podkapitoly by vydaly na samostatné dílo. Tato diplomová práce je pojata jako ucelený celek, který byl vytvořen z dostupných materiálů.

Cílem nebylo vytvořit práci, ve které by byla nastíněna novelizace stávající právní úpravy, nýbrž vytvoření učební pomůcky pro studenty právnické fakulty a širokou veřejnost, která s trestním právem přichází do styku jedině prostřednictvím médií nebo zcela výjimečně v reálném životě. Zdroje, které byly použity při tvorbě této práce, jsou především učebnice trestného práva hmotného od erudovaných odborníků, za všechny jmenujme Doc. Vantucha a Doc. Šámala. Jelikož neexistuje literatura, přímo věnovaná úloze obhájce v dokazování, bylo potřeba rovněž využít celé řady článků publikovaných v odborných právních časopisech a v neposlední řadě rovněž webové stránky, bez kterých se dnes již neobejdete, sloužící především pro vyhledávání možných materiálů.

Diplomová práce je složena z úvodu, šesti kapitol, úvah de lege ferenda, závěru a samozřejmě cizojazyčného resumé. V prvních kapitolách je obecně, nicméně ne moc obsáhle, popsáno trestní právo, trestní řízení a dokazování v něm a konečně osoba obhájce a dalších osob důležitých pro účely této práce. Úvahy de lege ferenda jsou nastíněny v poslední kapitole diplomové práce a koncipovány spíše na zamyšlení čtenáře, než na návrhy změn dokazování v trestním řízení a úloze obhájce v něm.

Samostatná kapitola je věnována následkům porušení zákona při dokazování, ve které jsou, pospány následky, které může obhájce využít při obhajobě samotné a zároveň je i upozorněno na následky, které by plynuly pro obhájce, resp. obviněného, kdyby došlo k porušení zákonného postupu při dokazování z jejich strany. V počátcích každé kapitoly je vždy částečně popsán problém z obecného hlediska a teprve následně je věnována úloze obhájce, což je učiněno z důvodu lepší orientace a pochopení pro potenciálního čtenáře této práce.

Zvláštním důkazním prostředkům, trestním řádem pojmenované konfrontaci, rekognici, vyšetřovacímu pokusu, rekonstrukci a prověrce na místě, je věnována kapitola číslo čtyři, a to přesto že jsou svojí povahou považovány nadále spíše za metody kriminalistické činnosti. Je tak učiněno z jediného důvodu a to ucelenosti a komplexnosti, kdy jsou jednotlivé zvláštní důkazní prostředky zpracovány v samostatných podkapitolách, obecně popsány a je v nich konstatována činnost obhájce.

Diplomová práce je psaná především jako práce popisná, což i autor sám přiznává a nepouští se do řešení problémů, které mohou nastat v praxi a to z důvodu nedostačující praxe a povědomí, které jako student ještě nestihl načerpat.

Diplomová práce obsahuje na práci tohoto rozměru hodně poznámek pod čarou, které nejsou vždy faktické nebo odkazující na citovanou literaturu či pramen. Je tak učiněno z důvodu blízkí se rekonstrukce trestního řádu, kdy možná dojde k transformaci ustanovení jednotlivých paragrafů, nicméně princip samotný by měl zůstat většinou nezměněn. Dalším důvodem, je dle názoru autora, i přehlednější a snazší čtení textu práce, kdy není čtenář zahlcen nekonečným výčtem paragrafů. Učiněno tak bylo i s ohledem na to, pro koho je práce určena, tedy laickou veřejnost a studenty humanitních oborů.

Považuji práci za odpovídající vytyčeným cílům a tématu, zároveň si dovoluji vyslovit tezi, že práce bude přínosem nejen pro studenty právnických nebo obdobných fakult, ale i pro laickou veřejnost, která jak zde již bylo několikrát zmíněno, má jen povrchní informace.

Bez pochopení podstaty, účelu a smyslu dokazování v jednotlivých stádiích trestního řízení není možné úspěšně působit na poli obhájce, státního zástupce, soudce ba ani policejního orgánu. Pevně věřím, že po přečtení této diplomové práce bude pro každého snazší pochopit nejen úlohu samotného obhájce, ale trestní řízení jako takové.

9 Resumé

The theme of the thesis is the role of an advocate in proving, in which evidence is gradually being examined from the defense point of view, respectively the *advocare's*. The role of an advocate far exceeds the evidence in criminal proceedings. Each subchapter would make a separate work. This thesis is conceived as an integrated whole, which has been created from the available material.

This thesis consists of an introduction, six chapters, *de lege ferenda* considerations, a conclusion and of course, a summary in a foreign language. In the first chapters is generally, but not very extensively, described the criminal law, criminal procedure and evidence in it, and finally the advocate himself/herself and also other persons important for the work. *De lege ferenda* considerations are outlined in the last chapter of the thesis and are designed for the reader to reflect them rather than for proposed amendments to evidence in criminal proceedings and the role of an advocate in it.

A separate chapter is devoted to the consequences of breaking the law, in which the consequences are pointed out that would result for an advocate, respectively the accused if there was a violation of due process when giving evidence from their side. At the beginning of each chapter a problem is always in general terms and only then is it devoted to the role of an advocate, which has been done for better orientation and understanding of the potential readers of this work.

Chapter number four is devoted to special means of evidence, confrontation named by criminal procedure, recognition, investigative experiment, reconstruction and on-side review, even though they are, by their nature further considered to be rather methods of criminalistics. This is done so for only one reason which is coherence and comprehensiveness when each specific evidence is processed in separate subchapters, generally described and the function of an advocate is stated.

The thesis is written primarily as a descriptive work, which the author himself admits and does not engage himself into solving problems which may occur in practice because of insufficient experience and knowledge that he, as a student, has not been able to take in.

Without understanding the nature, purpose and meaning of evidence in various stages of criminal proceedings, it is impossible to operate successfully in the field of defence counsel, prosecutor, judge or even the police department. I firmly believe that after reading this thesis it will be easier for everyone to understand not only the actual role of an advocate, but criminal proceedings as such.

Seznam literatury a zdrojů

Knižní díla:

- Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. Beck, 2010 ISBN 978-80-7400-321-9
- Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Eurolex Bohemia. 2005
ISBN 978-80-7201-630-3
- Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. *Trestní právo procesní*. 2. Přepracované vydání C.H.Beck, 2003 ISBN 80-7179-678-6
- Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. Linde a.s., 2006
ISBN 80-7201-594-X
- Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 1. Díl. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008
- Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář II. Díl*. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008
- Chmelík J., a kol.: *Rukověť kriminalistiky*, Aleš Čeněk, Plzeň 2005
ISBN 80-86890-36-9
- Candigliota. Foukalová. Kopal. *Jak si počínat v kontaktu s policistou a strážníkem*, Brno Liga lidských práv. 2010 ISBN 978-80-87414-01-9
- Holeček. Miňhová. Prunner: *Psychologie pro právníky*, 2. Rozšířené vydání Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2007 ISBN 978-80-7380-065-9
- Straus, J. a kol. *Kriminalistická taktika*, Aleš Čeněk, 2005 ISBN 80-86898-40-7
- Šámal, P. Novotný, F. Růžička, M. Vondruška, F. Novotná K. *Přípravné řízení trestní*. 2. Vydání. Praha: C.H.Beck, 1996 ISBN 80-7179-741-3

Časopisecká díla:

- Zoulík, F. *Příkazní smlouva se zvláštním zřetelem na poskytování právní pomoci advokátem* (k diskuzi). Bulletin advokacie, 1992, č. 3
- Ševčík, V. *Taktika obhajoby*. Bulletin advokacie, 2001, č. 9 a č.10

- Vantuch, P. *Může předseda senátu vyzvat obhájce, aby provedl důkaz, který navrhla strana obhajoby?*, *Trestněprávní revue*, 2004, č. 4
- Vantuch, P. *Selekce důkazů v neprospěch obviněného*, *Trestní právo*, 2010, č. 10
- Vantuch, P. *K přístupu soudu ke znaleckým posudkům*, *Trestní právo*, 2011, č. 3
- Vantuch, P. *K návrhu, aby se v některých případech nutné obhajoby mohl obviněný obhájce vzdát*, *Trestní právo*. 2011, č. 6
- Vantuch, P. *Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu*. *Právní rozhledy*, 1997, č.8
- Vantuch, P. *K postupu soudu po vyžádání znaleckého posudku obhájcem*. *Bulletin advokacie*. 2006 č.7-8
- Vantuch, P. *Odmítnutí obhajoby*. *Právní rádce*. 2007 č.2
- Zezulová, Šabata. *Řízení ve věcech dětí mladších patnácti let*, *Státní zastupitelství*, 2009, č. 2
- Sladký, J. *Zkrácené přípravné řízení*, *Státní zastupitelství*, 2009, č. 12

Seznam právních předpisů

- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
- Zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu České republiky
- vyhláška ministra zahraničních věcí č. 143/1988 Sb. ze dne 18. srpna 1988 *o Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání*
- Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

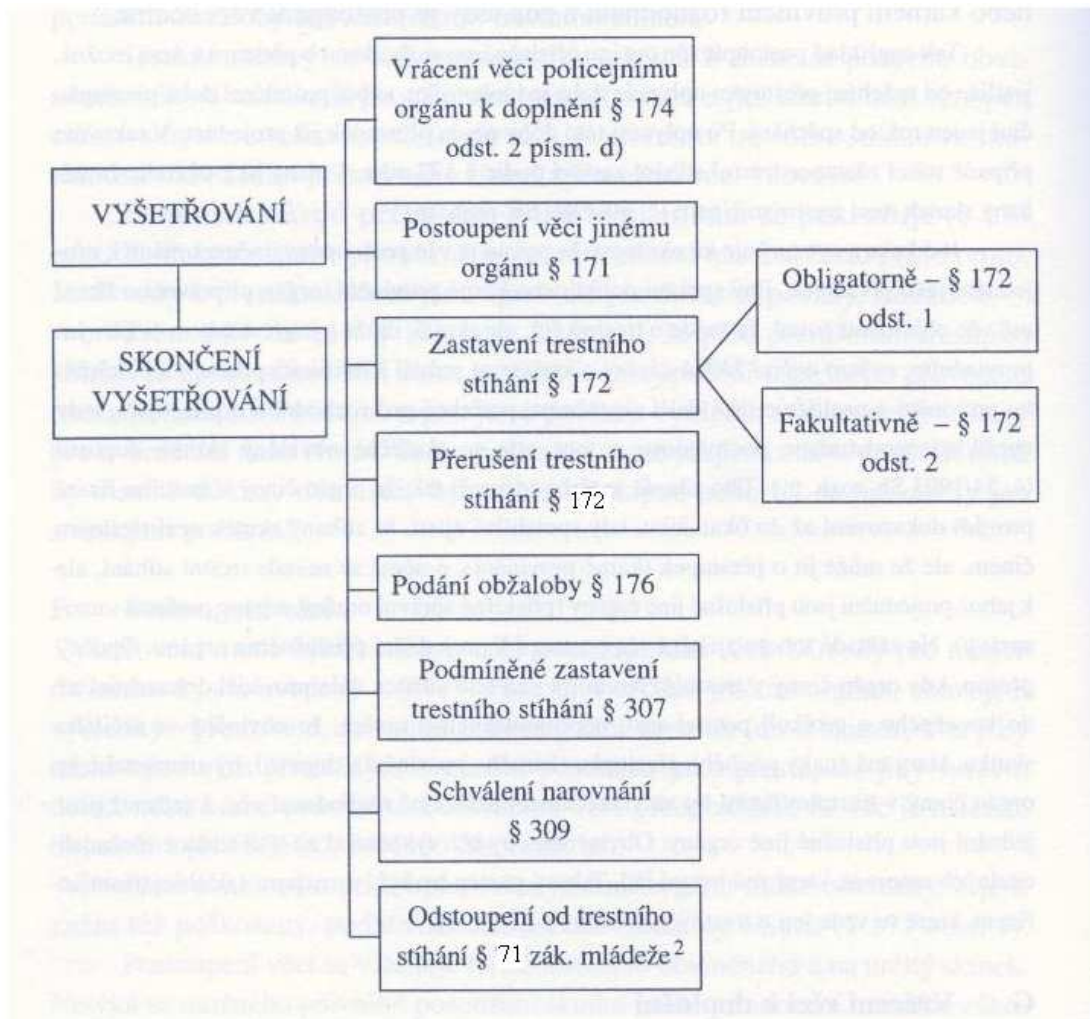
- Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- vyhláška ministra spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

Judikatura a nálezy

- nález Ústavního soudu III. ÚS 308/1997 USn
- nález senátu Ústavního soudu ÚS 98/1996 USn.
- nález Ústavního soudu ze dne 20.10.2004, sp. zn. II. ÚS 386/2004
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. Sprna 2003, sp. Zn. 5T do 810/2003
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - R 28/2003, NS 19/2003-T 454).
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - 2 Tzn 90/1997
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - 11/2001-T 281
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17.9.2002, sp. zn. 4 To 126/2002
- Judikát Nejvyššího soudu č. 6/1995 Sb. uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní
- Judikát Nejvyššího soudu č. 45/1991 – III uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní

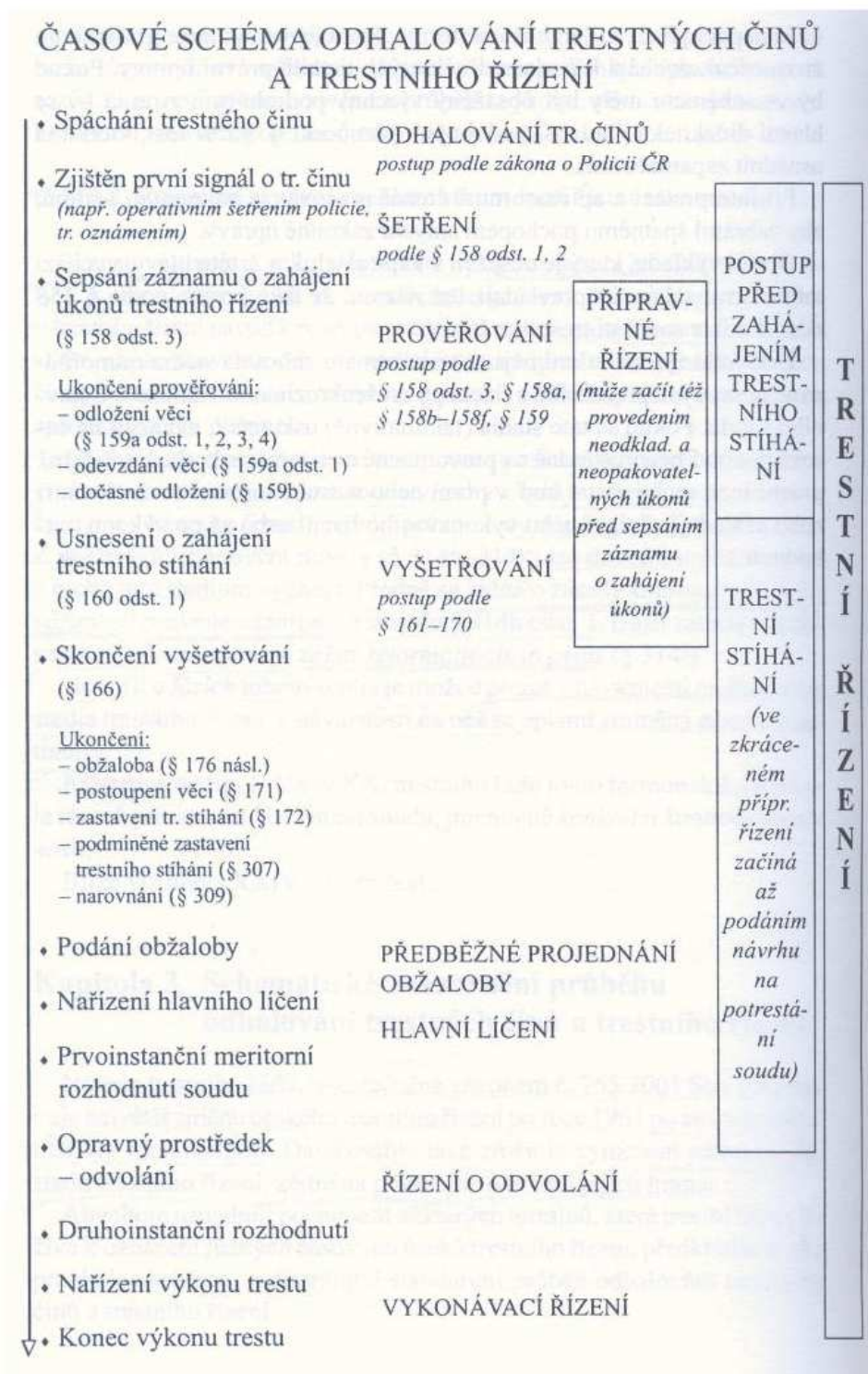
Přílohy:

I. Skončení vyšetřování a další postup státního zástupce – standardní a rozšířené řízení

Zdroj: Jelínek Jiří a kol. *Trestní právo procesní*, 5. vydání s. 471

II. Fáze trestního řízení

Zdroj: Musil. Kratochvíl. Šámal a kol. Trestní právo procesní s. 528

III. Rozdíl mezi tím, kdo provede výslech svědka

„Podle ustanovení § 215 odst. 2 trestního řádu věta první žádám soud, aby mi umožnil provést výslech svědka XY v hlavním líčení. Konstatuji, že svědek XY byl předvolán k hlavnímu líčení na návrh obhajoby.“

X

„Podle ustanovení § 215 odst. 2 věta druhá trestního řádu navrhuji, aby u hlavního líčení byl vyslechnut svědek XY a zároveň žádám soud, aby mi umožnil provést výslech svědka XY v hlavním líčení (ustanovení § 215 odst. 2 věta první trestního řádu).“¹⁸⁷

---

¹⁸⁷ Vantuch Pavel: *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání Praha: C. H. BECK, 2010, s. 459